

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
ФАКУЛЬТЕТ ІНФОРМАЦІЙНИХ І ПРИКЛАДНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
КАФЕДРА ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ

БОРСУКОВСЬКА АНАСТАСІЯ ВОЛОДИМИРІВНА

Допускається до захисту:
в. о. завідувача кафедри
інформаційних систем управління,
д – р. екон. наук, професор
_____ Ольга АНІСІМОВА
«____» _____ 20__ р.

**ЗМІНА ОБРАЗУ ВІЙНИ ПІД ВПЛИВОМ ІНФОРМАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ**

Спеціальність 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа
Кваліфікаційна (бакалаврська) робота

Науковий керівник:
Галина ЛУКАШ, д-р. філол. наук.,
професор кафедри
інформаційних систем управління

Оцінка: ____ / ____ / ____
(бали за шкалою ЄКТС/за національною шкалою)
Голова ЕК: _____

АНОТАЦІЯ

Борсуковська А. В. Зміна образу війни під впливом інформаційних технологій. Спеціальність 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2024. 77 с.

У кваліфікаційній (бакалаврській) роботі досліджено роль інформаційних технологій у визначенні новітнього образу війни, зокрема під час військових конфліктів. Показано безпрецедентний вплив інформаційних технологій на характер ведення бойових дій, формування громадської думки та образ війни загалом, що стало особливо актуальним під час повномасштабної російської військової агресії в 2022 році. Встановлено, що РФ активно використовує психологічні операції та дезінформацію як частину «гібридної» війни. Проведено аналіз впливу сучасних інформаційних технологій на сприйняття війни. Створено алгоритм формування новітнього образу війни у свідомості інформаційної людини.

Ключові слова: візуалізація війни, дезінформація, інформаційна культура, образ війни, штучний інтелект (ШІ)

Табл. 2. Рис. 10. Дод. 9. Бібліограф. 41.

SUMMARY

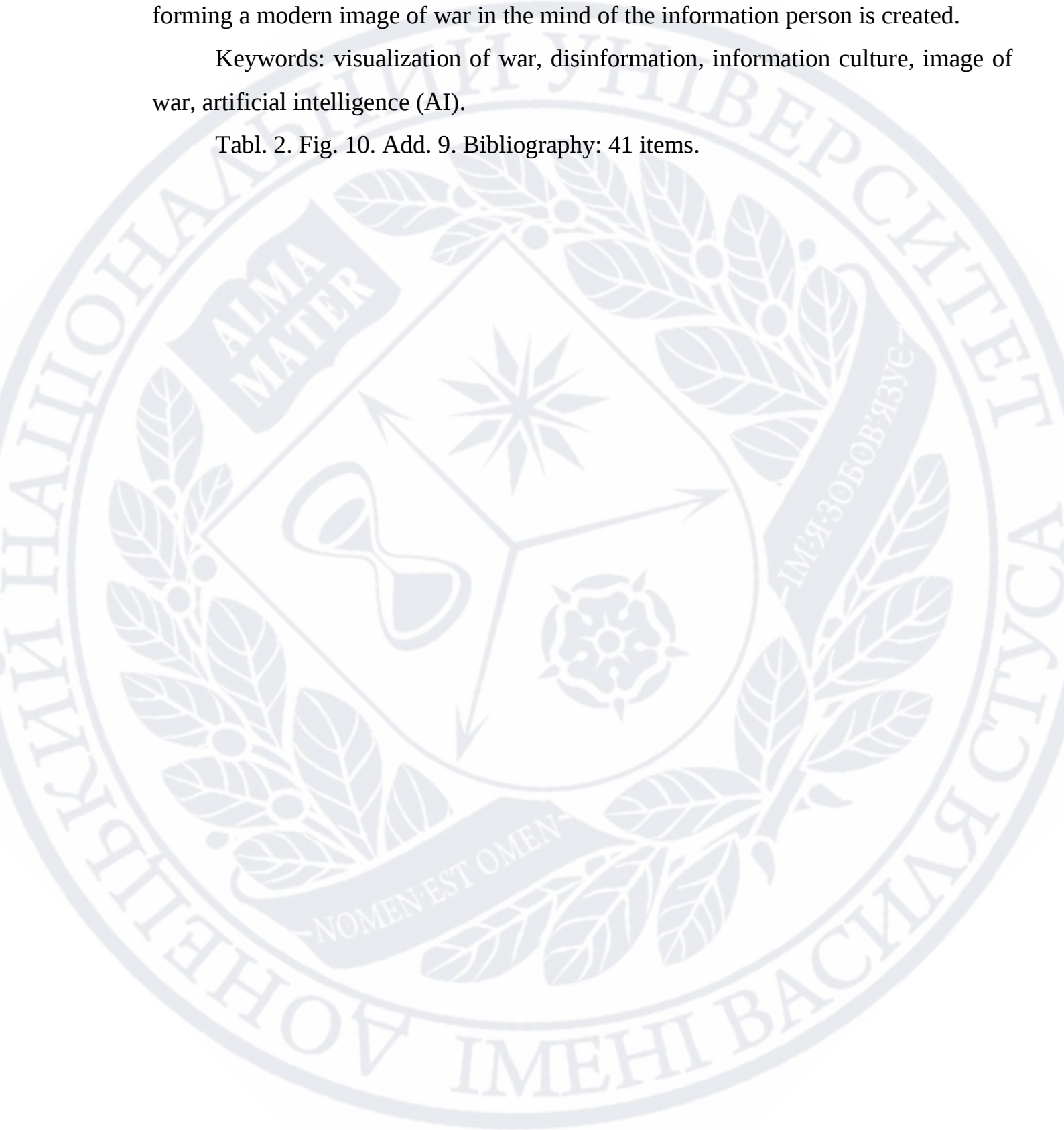
Borsukovska A. The Change of the Image of War under the Influence of Information Technologies. Specialty 029 «Information, library and archive», Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2024. 77 p.

In the qualification (bachelor's) thesis, the role of information technologies in defining the modern image of war, particularly during military conflicts, is investigated. The unprecedented impact of information technologies on the nature of warfare, the formation of public opinion, and the overall image of war is demonstrated, which became especially relevant during the full-scale Russian military aggression in 2022. It is established that the Russian Federation actively uses psychological

operations and disinformation as part of "hybrid" warfare. The influence of modern information technologies on the perception of war is analyzed. An algorithm for forming a modern image of war in the mind of the information person is created.

Keywords: visualization of war, disinformation, information culture, image of war, artificial intelligence (AI).

Tabl. 2. Fig. 10. Add. 9. Bibliography: 41 items.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ОБРАЗ ВІЙНИ В КУЛЬТУРІ.....	8
1.1. Український образ війни в культурі: від кіммерійців до сучасності	8
1.2. Світова культура та методи ведення війни	25
РОЗДІЛ 2. ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕКСТ ВІЙНИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ	33
2.1. Еволюція військових технологій від давнини до сьогодення	33
2.2. Зміна образу війни під впливом технологічних інновацій та інформаційної культури	38
РОЗДІЛ 3. НОВІТНІЙ ОБРАЗ ВІЙНИ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ВДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ	50
3.1. Створення художнього образу війни в інтернет-просторі	50
3.2. Створення інформаційного образу війни на основі штучного інтелекту ..	56
ВИСНОВКИ.....	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ.....	64
ДОДАТКИ.....	69

ВСТУП

Актуальність – війна в Україні 2022 року стала трагічним поворотним моментом в історії людства, продемонструвавши безпрецедентний вплив інформаційних технологій на характер ведення бойових дій, формування громадської думки та образ війни загалом. Цей феномен набуває особливої актуальності в контексті спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», адже він тісно переплітається з процесами зберігання, доступу до та аналізу інформації, а також формуванням інформаційної культури суспільства.

Будь-яка держава стикається із зовнішньополітичними суперечностями, де суттєву роль відіграє інформаційний складник протистояння. Зростаюча активність у глобальному масштабі говорить про необхідність дослідження та аналізу цієї проблеми, що знаходить своє відображення у формуванні образу війни та його зміни через призму інформаційних технологій.

У контексті інформаційної, бібліотечної та архівної справи проблеми інформаційних воєн набувають нового рівня складності, оскільки вони впливають на процеси зберігання, доступу й аналізу інформації. Поняття «технологічна війна» включає в себе широкий спектр явищ, що виявляються у взаємодії мас, народів та соціальних груп. У сучасному світі, де зростає значення цифрової інформації, особливо важливо зрозуміти вплив інформаційних технологій на образ війни та ефективність військових дій.

Повномасштабна російська військова агресія в 2022 році показала, що РФ активно використовує психологічні операції та дезінформацію, перетворивши їх на стандартну практику «гібридної» війни. Таким чином, дослідження зміни образу війни під впливом інформаційних технологій набуває вагомості актуальності для розуміння сучасних військових конфліктів та ефективного вирішення їх наслідків в інформаційному світі.

Мета роботи – розкрити роль інформаційних технологій у визначенні новітнього образу війни з метою більш глибокого розуміння та ефективного

управління інформаційними викликами, пов'язаними з військовими конфліктами. Аналіз впливу інформаційних технологій на сучасні військові конфлікти допоможе зрозуміти, як ці технології перетворюють стратегії, тактики та сприйняття війни. Це дослідження дозволить виявити основні тенденції у формуванні образу війни та ідентифікувати ключові фактори, що впливають на цей процес.

Завдання дослідження:

- Аналіз впливу сучасних інформаційних технологій та сприйняття війни
- Дослідження щодо створення інформаційного образу війни на основі штучного інтелекту (ШІ)
- Характеристика візуалізації у формуванні образу війни
- Створення алгоритму формування новітнього образу війни у свідомості інформаційної людини

Об'єкт дослідження: образ війни як явища культури, її інформаційний та художній вияв в аспекті інформаційної культури.

Предмет дослідження: аналіз виявів зміни образу війни та її сприйняття під впливом інформаційних технологій.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів : створити алгоритм формування новітнього образу війни у свідомості інформаційної людини. Результати роботи можна використати для:

- подальших досліджень у галузі інформаційних технологій та їхнього впливу на суспільство;
- покращення якості висвітлення військових конфліктів, зокрема для боротьби з дезінформацією та пропагандою;
- сприяння обґрунтованому прийняттю рішень урядами та міжнародними організаціями через образи війни, створені за допомогою штучного інтелекту (ШІ);
- використання технологій у координації гуманітарних операцій.

Апробація результатів дослідження: доповідь та тези «Еволюція інформаційного образу війни: від міфів до цифрових медіа» на VIII

Всеукраїнській конференції «Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері».

Борсуковська, А. В. Образ «технологічної війни» в контексті історичних аналогій. *Вісник студентського наукового товариства Донецького - національного університету імені Василя Стуса*. 2023. Т. 2, № 15. С. 168-173

Структура кваліфікаційної (бакалаврської) роботи: кваліфікаційна (бакалаврська робота) складається зі вступу, трьох розділів та висновків, списку використаних посилань (41 найменувань) та додатків.

Обсяг: 77 сторінок

РОЗДІЛ 1.

ОБРАЗ ВІЙНИ В КУЛЬТУРІ

1.1. Український образ війни в культурі: від киммерійців до сучасності

Війна, як один із найдавніших феноменів людської цивілізації, завжди мала глибокий вплив на розвиток культур і формування національних ідентичностей. В Україні, з її стратегічним геополітичним розташуванням і багатовіковою історією боротьби за волю та незалежність, війна відіграє важливу роль у формуванні культурного коду нації. Кожна епоха залишила свій неповторний слід у сприйнятті та зображенні війни: від киммерійців, могутніх козаків, трагічних моментів Другої світової війни, до новітніх конфліктів, які висвітлюються через призму цифрових медіа.

Це дає підґрунтя для більш глибокого розгляду поняття «воєнна культура» та її впливу на формування уявлень про війну. Визначення «культура» можна розглядати з різних сторін:

Культура – ключовий фактор соціалізації, який регулює різні сфери взаємодії людей – від повсякденного спілкування до функціонування глобальної економіки [1].

Культура – це сукупність матеріальних, духовних, інтелектуальних та емоційних рис, які характеризують суспільство або соціальну групу. Вона включає мистецтво, літературу, спосіб життя, право, норми, звичаї, традиції та інші досягнення людства [2].

Ці визначення допомагають усвідомити, як культурні елементи впливають на наше сприйняття війни та як війна, в свою чергу, відображається в різних аспектах культури. На основі цього можна визначити, що «образ війни» є складним концептом.

Образ війни – це концепція або уявлення про війну, яке формується в суспільстві, культурі або у свідомості людей через різноманітні джерела, такі як

література, мистецтво, медіа, історія, та політика. Це може бути сукупність стереотипів, уявлень, ідеалів, міфів чи навіть пропаганди, які впливають на сприйняття війни, ролі учасників та сам процес конфлікту.

Образ війни може впливати на рішення держав, поведінку воїнів, а також на думки і відношення громадян до військових дій і конфліктів. Поглиблене розуміння образу війни важливо для аналізу різних етапів розвитку культур на території сучасної України, адже кожна епоха вносила свій вклад у формування цього уявлення.

Первісні культури на території сучасної України почали формуватися ще у палеоліті, займаючи період з 1,5 млн до 12 тис. рр. до н.е. У мезоліті (12 – 6 тис. рр. до н.е.), культури, такі як Азільська та Тарденуазька, розширюють використання інструментів із залученням лука та стріл (перша зброя). Неоліт (7 – 4 тис. років до н.е.) характеризується появою осілого способу життя, землеробства, скотарства та металургії. Виникають нові культури, як-от трипільська, ямково-гребінцева, лінійно-стрічкова кераміка [3]. Ці культури відіграли ключову роль у формуванні первісних оборонних знань та технологій, що вплинуло на стратегії ведення війн і розвиток зброї. Їхній вплив простежується у бронзовому віці, коли вдосконалюється обробка металів, а військові технології досягають нового рівня завдяки використанню бронзи. Вони не лише формували базові аспекти українського суспільства, але й заклали основи для розвитку культурної та військової ідентичності, яка продовжувала еволюціонувати протягом історії.

З розвитком військових технологій та культурної ідентичності на території сучасної України з'являються перші кочові народи, які суттєво вплинули на історичний розвиток регіону.

У першому тисячолітті до нашої ери, на території сучасної України, населення, яке до цього не мало власних імен у історичних документах, починає залишати сліди у вигляді конкретних етнокультурних назв. Серед них з'являються кіммерійці, скіфи, алазони, будини та гелони, які виходять на арену світової історії завдяки ряду взаємопов'язаних чинників. Цей період

характеризується значним розвитком кочового скотарства, що було результатом довготривалого адаптаційного процесу до умов життя в євразійських степах, які простягались від Дунаю до річок Онон та Керулен. Такий спосіб життя формував особливий характер степових народів, де постійна готовність захищати свою основну цінність – скот – від хижаків та ворожих племен, робила кожного чоловіка вправним вершником і непохитним воїном від самого дитинства.

Рисунок 1.1 – Скіфський воїн (реконструкція М. В . Горелкіна) [4].

У першому тисячолітті до н. е. культура кочових народів Євразійських степів зазнала значних трансформацій, які вплинули на образ війни. На цих теренах з'являються міфічні істоти, такі як кентаври в грецькій міфології і аналогічні персонажі в китайських казках, що відображають змішання людських і кінських рис, символізуючи нерозривний зв'язок між людиною і конем (рис 1.1). Це відображення підкреслює ідентичність степових народів, які з дитинства виховувалися як вправні вершники і воїни, постійно готові захищати

своє головне багатство – скот. Роль жінок у воєнних справах також була помітною, археологічні розкопки жіночих поховань виявили зброю, що свідчить про їхню активну участь у захисті та воєнних діях, зокрема, легенди про амазонок підтверджують цей образ войовничих жінок

Залізний вік приніс з собою нові можливості та виклики для кочових народів Надчорноморщини, таких як кіммерійці, скіфи і сармати. Залізо, завдяки своїм високій міцності і технологічним властивостям, стало важливим матеріалом, який революціонізував виробництво озброєнь і кінської зброї. Це забезпечило степовим воїнам значні переваги у битвах, дозволяючи їм проводити масштабні походи, зокрема через Кавказ до багатих долин Передньої Азії. Їхні військові походи і збройні зіткнення були настільки значущими, що навіть були відображені в античних джерелах, зокрема в клинописних записах передньоазіатських цивілізацій. Ця епоха стала свідченням того, як воєнна справа, розвиток технологій і культурний обмін формували історичний образ війни на території сучасної України.

У Причорномор'ї, Приазов'ї і Середньому Подніпров'ї жили кіммерійці, які також були носіями культури бронзи. За одними версіями, викладеними в писемних джерелах, кіммерійці – справедливі добрі скотарі, за іншими – мужні воїни-вершники, які завдавали нищівних ударів державам Урарту, Ассирії. Образи їх кіннотників з луками, мечами, списами відтворили давні митці на вазах, рельєфах як звияжних воїнів [5].

Кіммерійці були кочовим іраномовним народом, який переселився з Нижнього Поволжя в Причорноморські степи в XI столітті до нашої ери і залишався там приблизно два століття. Це перші племена на території сучасної України, назва яких збереглася до сьогодні. Вони стали першими історичними народами Північного Причорномор'я, існування яких зафіксоване не лише в матеріальних артефактах, а й у різноманітних писемних джерелах. Ці джерела включають стародавні поетичні твори, славнозвісні клинописні тексти з архівів держав Давнього Сходу, свідчення античних письменників, а також фольклорну традицію, що знайшла відображення в працях Геродота.

От що повідомив нам Гомер у своїй поемі «Одіссея».

Врешті дістались ми течій глибоких ріки Океану.

Там розташоване місто й країна людей кіммерійських,

Хмарами й млою вповиті.

Ніколи промінням ласкавим

Не осяє їх сонце в блакиті ясній світлодайне...

Ніч лиховісна там вічно нещасних людей окриває [6].

Спочатку кіммерійці вели осілий спосіб життя, але з часом, через зміну клімату на посушливий, стали кочівниками, які розводили коней. Війна стала для них важливим засобом виживання, оскільки скотарство не завжди задовольняло всі потреби. Кіммерійці не мали писемності, тому про їхнє життя ми дізнаємося з археологічних знахідок і писемних джерел інших народів (Додаток А).

Кіммерійці, які володіли технологією виробництва заліза, сприяли культурному та технічному прогресу в Східній Європі, що відзначилося переходом до «залізного віку». Цей період на території України (XII ст. до н.е. – IV ст. н.е.) пов'язують з кіммерійською та іншими культурами. Застосування заліза поліпшило виробництво та прискорило розвиток суспільства. Тут розпочалися процеси державотворення, зростання приватної власності та влади аристократії, що призвело до соціальних конфліктів та майнового розшарування.

Їхнє військо складалося з рухливих загонів вершників, які використовували далекобійні луки для дальнього бою та залізні мечі для ближнього. Завдяки кращій зброї кіммерійці воювали з царями Лідії, Урарту та Ассирії. Кіммерійські воїни викликали жах у народів Закавказзя та Передньої Азії, руйнуючи міста і села та грабуючи місцеве населення.

Образ війни у культурі кіммерійців був тісно пов'язаний з їхнім кочовим способом життя, де військові дії виступали як засіб існування і розширення власних територій.

Скіфська культура відома своїми військовими традиціями та вмінням володіти луком і стрілою. Скіфи вважали війну важливою частиною свого життя, що відображалось у їх мистецтві, зокрема в зображеннях на золотих предметах і

скіфських курганах. Образ війни в скіфській культурі також відображав віру в потойбічне життя, де воїни продовжували свій шлях у загробному світі (рис 1.2).

Рисунок 1.2 – Сцена полювання скіфського вершника на фантастичну тварину (деталь фрізу срібної чаші з кургану Солоха) [4].

Історію скіфських походів до Передньої Азії також розповів у своїй видатній праці «Історія» грецький письменник V ст. до н. е. Геродот. Згідно з ним, скіфам навіть пощастило досягти воєнно-політичної зверхності у даному регіоні Давнього Сходу: «Отже, скіфи володіли Азією впродовж двадцяти восьми років і своїми нахабством і свавіллям усе перевернули там догори ногами. З одного боку вони вимагали від підкорених народів данину, що вони визначали для кожного з них, а крім збирання цієї данини вони роз'їжджали на конях і грабували все, що тільки було в кого» [7] (Додаток Б).

Скіфська держава, що сформувалася в кінці VI ст. до н.е., привернула увагу своєю могутністю та унікальною культурою. Особливий внесок у документування історії Скіфії зробив Геродот, який у своїй «Історії» детально описав регіон та ключові події скіфо-перської війни наприкінці VI ст. до н.е.

Його записи надають нам яскравий опис цього воєнного конфлікту, включаючи знамениту епізод з нестандартними дарами скіфів перському царю Дарію (Додаток В).

У контексті Великого переселення народів, що змінило обличчя Європи в IV-VI століттях н.е., слов'яни відіграли значну роль. Цей період, позначений масштабними міграціями кочових племен зі Східної Європи на захід, призвів до зміни політичного ландшафту, культурного обміну та етнічних зрушень.

Слов'яни – конгломерат племен, що характеризувався спільними мовними та культурними рисами й був представлений різноманітними політичними утвореннями. Індоевропейські витоки їхніх мов наводять на думку, що вони потрапили до Європи зі сходу десь між VII та III тисячоліттями до нашої ери, а отже, оселилися в Східній Європі задовго до того, як Геродот уперше описав цей регіон та його мешканців. Затвердившись на північ від понтійських степів, мов у себе вдома, вони залишалися поза увагою середземноморських авторів більшу частину своєї ранньої історії [8].

Давні слов'яни мали розвинену військову культуру, особливо після заснування Київської Русі. Вони вважали війну способом захисту своїх земель та розширення впливу. Військова тактика слов'ян включала використання фортифікаційних споруд та засідок у лісах. Слов'янські епоси, зокрема «Слово о полку Ігоревім», відображають образ війни та військового героїзму (Додаток Г).

«Слово о полку Ігоревім» – один з найвидатніших творів давньоруської літератури, який яскраво ілюструє образ війни та військового героїзму в культурі давніх слов'ян [9]. Цей епос, написаний наприкінці XII століття, розповідає про невдалий похід князя Ігоря Святославича проти половців у 1185 році.

Хоча тема поразки може здатися несподіваною для військового епосу, «Слово» глибоко аналізує причини та наслідки конфлікту, а також піднімає питання військової честі та відданості.

«Слово» чітко виражає тему героїзму та самопожертви. Князь Ігор, незважаючи на неминучість поразки, вирушає на битву заради захисту своїх

земель і народу. Цей акт подається як приклад відданості своєму народу і батьківщині.

Текст подає війну не тільки як фізичний конфлікт, але й як моральний вибір між вірністю своїм обов'язкам та особистими інтересами. Військові дії виступають як випробування характеру, де честь і обов'язок переважають особисте благополуччя.

Половці у творі зображені як гідні противники, що вимагають від Ігоря та його військ високої мужності та військової майстерності. Ворог не є безликим або цілковито злим; він також має свої цілі та культуру.

Епос включає численні ліричні відступи, які рефлексують на теми війни, природи та долі. Вони служать для поглиблення тематики війни, виражаючи її вплив на природу і людські емоції, створюючи багатий і багатогранний образ військових дій.

Текст має значний вплив на українські літературні традиції, а його мотиви та образи війни часто цитуються в культурних та історичних дослідженнях. «Слово» демонструє, що війна в стародавніх слов'янських культурах була не тільки засобом ведення конфліктів, але й засобом виховання моральних цінностей, підкреслюючи важливість героїзму, відданості та морального вибору.

Козаки – це самобутнє українське воїнське формування, яке виникло в XIV столітті на Дикому Полі. Їхніми попередниками вважають вільних людей, які проживали на окраїнах українських князівств та литовсько-руської держави.

Козаки вели напівкочовий спосіб життя, проводячи більшу частину року в походах та на Січах – укріплених форпостах, що служили їм домом та військовою базою. Січі керувалися демократичними принципами, де кожен козак мав рівні права та обов'язки.

Українське козацьке військо розвивалося в специфічних умовах, де Великий кордон став місцем постійної загрози з боку кочівників, а відсутність власної держави та ворожнеча влади Речі Посполитої ускладнювали забезпечення та організацію служб. Ці умови спричинили народження нового типу вояка – універсального та витривалого, що мав бути готовим до швидкої

зміни обстановки та сприймав свою діяльність як боротьбу за віру. Поступово козацьке військо розробило стратегію та тактику, спрямовану на захист України від вторгнень, напади на Османську імперію та визвольну боротьбу українського народу [10] (Додаток Г).

Козаки були вмілими воїнами, які використовували різноманітну тактику та озброєння. Їхньою основною силою була кіннота, а також піхота та артилерія. Козаки славилися своєю мобільністю, винахідливістю та вмінням вести бойові дії в різних умовах. Козацька культура сповнена образами військових подвигів, де воїн став символом сили та відваги, а війна – шляхом вираження патріотичних ідеалів. Проте, крім героїчних аспектів, у козацькій культурі війна також розглядалася як засіб захисту своєї землі та культурних цінностей, що надавало їй відтінок святині та справедливості.

Розглядаючи війну у культурі доби козацтва, неможливо оминати образ «Руки Сірка», який став символом вірності козацьким ідеалам. Безстрашний отаман і після смерті продовжував допомагати козакам на полі брані. На смертному одрі він заповідав запорожцям відрізати його праву руку і, вирушаючи в походи, завжди брати її з собою як священну реліквію. Цю муміфіковану руку козаки завжди брали з собою і, піднімаючи, кричали: «Душа і Рука Сірка з нами!». І вона ніколи не підводила українців, які наводили страх на турків і поляків [11].

«Рука Сірка», як підтвердження братерства та відданості, глибоко вплелася у культурний контекст козацтва, підкреслюючи його особливу етику та моральні цінності.

XIX століття стало знаменним періодом в історії України, коли український військовий образ почав набувати нових рис у боротьбі за незалежність від Російської та Австрійської імперій. Цей період відзначений активізацією національно-визвольних рухів та революцій, які суттєво вплинули на формування української військової культури.

Військова культура того часу поєднувала в собі традиції партизанської війни, змов та підпільної боротьби. Ці методи ведення бойових дій стали

відповіддю на жорстку політику імперій, спрямовану на придушення української національної ідентичності.

Кирило-Мефодіївське братство, засноване у 1846 році, відігравало значну роль у формуванні українського військового образу того часу. Братство пропагувало освіту та культуру серед українського населення і активно працювало над розробкою планів щодо створення національної армії для захисту України. Його діяльність сприяла підвищенню національної свідомості та готовності до відстоювання національних інтересів. Тарас Шевченко, який також був членом цього братства, своїми творами активно підтримував ідею боротьби за свободу та незалежність українського народу. У його поезії просвічує національна свідомість, відданість рідній землі та готовність відстоювати її незалежність. Наприклад, у поемі «Кавказ» Шевченко пише (табл. 1.1):

Таблиця 1.1 – Український образ війни у поемі «Кавказ» Тараса Шевченка

Рядок поеми	Значення
«Борітеся – поборете!»[12]».	Заклик до боротьби за свободу, віра у неминучу перемогу.
«І вам дано, щоб вирвали з корінням Ярмо рабства...»[12]».	Підкреслення права горців на свободу і самовизначення, віра у їхню здатність скинути з себе ярмо рабства.
«...А люде є, кажуть, І вільні, й горді, й сильні, й мудрі»[12]».	Визначення горців як вільних, гордих, сильних та мудрих людей, здатних до самостійного життя.
«І буде суд, і буде правда...»[12]».	Віра у справедливість, майбутнє покарання гнобителів та перемога над тиранією.
«І вирвуть з серця лютий гнів, І не прольють ворожої крові...»[12]».	Прагнення до миру та єднання, сподівання на здобуття свободи без пролиття ворожої крові.

Ці рядки ілюструють український образ військового того часу, який піднімався на боротьбу за свободу, славу та захист рідної землі (Додаток Д).

Твори Шевченка у часи війни були не менш потрібні українцям, ніж Євангеліє побожним людям у скрутні моменти життя. Уявлення про щоденні криваві події війни та руйнування зникали перед лицем великого, вічного твору мистецтва. Для одних ці твори допомагали знайти вище розуміння трагедії війни, де особистість зникає й стає мільйонною часткою великої цілі. Для інших висока

гуманність поета дозволяла розуміти змагання та почуття окремих осіб, глибші мотиви вчинків, що мали місце в умовах світового конфлікту. Страждання, кохання та гнів, а також безмежне психічне піднесення, які стали спільними почуттями багатьох мільйонів людей у світовій війні, стали важливими психологічними аспектами у творчості Шевченка [13].

Перша світова війна (1914 – 1918) стала одним із найжахливіших та найкривавіших конфліктів в історії людства. Вона призвела до загибелі мільйонів людей, руйнування міст та сіл, а також до значних політичних та соціальних змін. Окрім цього, це була епоха бурхливого розвитку технологій та культури.

Ця війна була періодом значних технологічних інновацій у військовій сфері. Наприклад, вперше використовувалися танки, отримали широке поширення отруйні гази, аероплани стали важливими засобами розвідки та бойового застосування. Технологічні досягнення першої світової війни вплинули на подальший розвиток збройних сил та військових стратегій.

Рисунок 1.3 – Французькі війська входять до Рейнланда. Солдат поруч з танком Renault FT17 – першим «справжнім танком» [12]

Французький танк Renault-FT17, розроблений компанією Renault, став першим танком у сучасному розумінні. Він мав компоновку з баштою нагорі, моторним відділенням ззаду та бойовим відділенням попереду, яка згодом стала

класичною для танків. Цей танк був настільки ефективним, що його компоновка збереглася досі й використовується в таких танках, як радянський Т-34, російський Т-90 та американський «Абрамс». Важливо зазначити, що Renault-FT17 не лише був ефективним танком, але й став прототипом для майбутніх моделей, заклавши основи для сучасного танкобудування [14].

У цій війні використовували нову зброю та техніку, але основною зброєю була культура. Війна супроводжувалася активною пропагандою, зокрема карикатурами. Вони піднімали бойовий дух і патріотизм, а також висміювали ворогів і їхніх лідерів, наприклад, карикатури українського художника.

Рисунок 1.4 – Карикатура українського художника-авангардиста Казимира Малевича [15].

«Найбільш масштабна та руйнівна війна у світовій історії» – саме так називають Другу Світову війну і до сьогодні. Конфлікт, який тривав декілька років й охопив безліч країн, виник у формі глобальної боротьби між союзниками та країнами фашистського альянсу. Однією з основних рис цієї війни були масштаби руйнування і жорстокість загарбників. Війна спричинила великі втрати серед військовослужбовців. Мільйони солдатів загинули, були поранені або зникли безвісти на бойових ділянках. Цивільне населення також стало жертвами війни. Атаки на міста та цільові об'єкти призвели до численних жертв

серед мирного населення. Населення було вимушене переселятися або жити в умовах постійної загрози. Великі міста Європи та Азії були серйозно пошкоджені та зруйновані під час бомбардувань та битв. Наприклад, такі міста, як Варшава, Київ, Лондон, Берлін і Токіо, були важко пошкоджені або дуже зруйновані внаслідок бойових дій [16].

Наступна риса образу війни: друга світова війна стала ареною для голокосту, систематичного геноциду єврейського населення нацистським режимом, що призвело до його масового винищення. Ще одним штрихом до створеного сприйняття Другої світової став героїзм та надзвичайне піднесення духу військовослужбовців та цивільного населення [16] (Додаток Е).

Друга світова війна стимулювала розвиток радіозв'язку та шифрування повідомлень. Наприклад, українські криптографи та радіооператори використовували передові технології для забезпечення зв'язку між військовими підрозділами.

Багато літературних творів було надруковано у громадсько-політичних журналах «Українська література», «Україна» та «Перець». Лише у 38 номерах журналу «Українська література» у ці роки було опубліковано 4 романи, 13 драматичних творів, 140 новел, нарисів і оповідань, 7 поем, 70 віршів та ін. [17].

У тилу ворога поширювалися газети «Радянська Україна», «Література і мистецтво». Крім центральних свої газети видавали підпільні організації, партизанські об'єднання і загони. Зокрема, у Вінницькій області виходила газета «Партизанська правда», у Київській – «Народний месник», а в партизанському загоні ім. Боженка – «Вільна Україна» [17].

Особливого значення в умовах окупації набуло радіомовлення. Уже в листопаді 1941 р. розпочали роботу українські радіостанції ім. Т. Шевченка в Саратові та «Радянська Україна» у Москві. У них працювали редакції останніх вістей, агітації і пропаганди, літературна, музична та ін. Щоденний обсяг мовлення становив 10 годин 5 хвилин, з урахуванням транслявання у різних програмах мовлення становило 12 годин 35 хвилин [17].

Отже, образ Другої світової війни залишається у історії та пам'яті людства як страшне нагадування про воєнний час та необхідність миру і міжнародного співробітництва.

Війни, жахливий вир насильства та руйнувань, залишають глибокий слід на пам'яті людства. Їх трагічні уроки слугують нагадуванням про цінність миру та необхідність берегти його для майбутніх поколінь. Проте, історія не стоїть на місці. Нові виклики та загрози змушують нас знову й знову замислюватися над сенсом життя, людськими цінностями та ціною свободи.

Війна на сході України, що розпочалася у 2014 році, стала одним із найдраматичніших поворотів у новітній історії. Цей конфлікт, подібно до жахів Другої світової, знову змусив світ зіткнутися з жорстокістю, втратами та невимовними стражданнями.

Проте, як і у часи Другої світової, український народ не здається. Стійкість, мужність та незламна воля до свободи стали символом українського опору. Війна знову змусила світ переконатися у силі людського духу, у прагненні до миру та справедливості.

Культура та інформаційні технології України стали потужними інструментами боротьби за правду та свободу. Творчість українських письменників, художників, музикантів та кінематографістів не лише розкриває жахливі наслідки війни, але й надихає людей, дає їм віру та надію на краще майбутнє.

Пісня «Плине кача» стала одним із символів Майдану та війни на Сході, особливо після того, як її виконали під час похорону Небесної Сотні. Ця народна пісня, сповнена смутку та надії, викликає глибокий резонанс у серцях слухачів, відображаючи біль втрати та необхідність пам'ятати та шанувати жертви війни. Вона використовується як могутній акт пам'яті та вшанування на численних громадських заходах.

«Пливе кача» знайшла відгук у серцях людей, і те, що вона лунала на Майдані, стало ключовим у набутті нею символічності. За десять років російсько-української війни цією піснею нерідко прощаються з воїнами [18].

Українська література реагує на війну, створюючи твори, які глибоко порушують тему конфлікту. Один із відомих прикладів – «Позивний для Йова. Хроніки вторгнення» Олександра Михеда.

Книга, яку Олександр Михеда почав писати з першого дня повномасштабного вторгнення РФ в Україну. У ній він розповідає про життя впродовж 13 місяців війни: втрату дому в Гостомелі, життя батьків в окупованій Бучі, перші 100 днів у війську. Над візуальним наповненням книги працював український художник та ілюстратор Мітя Фенечкін, а основою для ілюстрацій стали скріншоти новин, які автор робив упродовж роботи над книгою [19].

«Друзі, вибачте. Дуже дивне відчуття від вітань з цією книжкою. Її ніколи не мало бути. Вибачте. І дякую за вашу підтримку», – писав автор книги у фейсбуці під своїм дописом-анонсом видання [20].

Фільм «Кіборги» режисера Ахтема Сеїтаблаєва – це драма, яка розповідає про оборону Донецького аеропорту українськими військовими. Фільм детально зображує щоденні випробування та героїзм захисників, стаючи символом нескореності та патріотизму. «Кіборги» не лише висвітлюють бої, але й поглиблюють розуміння війни через особисті історії й емоційні переживання героїв.

Найцікавіше те що, прототипами героїв картини стали реальні «кіборги»: Кирило Недря (позивний «Доцент»), Олександр Трепак (позивний «Редут»), Євгеній Жуков (позивний «Маршал»), Андрій Шараскін (позивний «Богема») та Євгеній Межевікін (позивний «Адам») [21].

Українські військові в уявленні внутрішньої та іноземної аудиторії безперечно стали героями та символами мужності й відданості своїй країні. Їхній образ став центральним для численних медіа у висвітленні війни Росії проти України, викликаючи гордість і захоплення. На початку повномасштабного вторгнення їх показували захисниками, які оберігають свою країну від зовнішнього ворога й агресії. Фрази, що стали ключовими, відображали не лише їхню міць і хоробрість, але й глибоке відчуття відданості своїй державі. Слова «Слава Україні!» стали не лише гаслом, але й маркером відваги українських

воїнів, їх описували такими прикметниками: «lionhearts», «brave», «courageous», «fearless» [22].

Рисунок 1.5 – Шпальти іноземних видань із захисниками України [19].

Ці шпальти не тільки передають візуальні враження від конфлікту, але й примушують читачів замислитись над ціною війни для людського духу та культури.

Окрім культури, інформаційні технології стали рушієм єднання та мобілізації українського суспільства. Онлайн-платформи та проєкти допомагають українцям отримувати інформацію, шукати допомогу, спілкуватися один з одним та об'єднуватися для підтримки одне одного.

З'явилося багато нових онлайн-платформ та проєктів, які допомагають українцям отримувати інформацію про війну, шукати допомогу, спілкуватися один з одним та об'єднуватися для підтримки одне одного.

«InformNapalm» – це інтернет-ресурс, який збирає та публікує факти про війну Росії проти України, подробиці про російських окупантів та новини про російську гібридну війну. Окрім зібраної інформації, ресурс також обробляє відео, фотографії, супутникові знімки та соціальні мережі. Важливу роль у його роботі відіграють інсайдерські джерела в тилу ворога. Волонтери InformNapalm розробили унікальну цифрову базу даних з російським озброєнням і військовими

підрозділами, які беруть участь у бойових діях в Україні. Крім того, InformNapalm інформує світ про реальну роль російського режиму в триваючих гібридних конфліктах в Грузії, Сирії та інших країнах Східної і Центральної Європи та Близького Сходу [23].

«Help Ukraine» – платформа, яка допомагає українцям знайти гуманітарну допомогу.

«Come Back Alive» (Повернись живим) – це благодійний фонд компетентної допомоги армії, а також громадська організація, яка займається аналітикою у секторі безпеки та оборони, реалізує проекти з реабілітації ветеранів через спорт. БФ «Повернись живим» діє з 2014 року. Ключова мета – зробити Сили оборони ефективнішими, допомогти зберегти життя військових і системно протидіяти ворогові. Для цього Фонд закуповує обладнання, зокрема, тепловізійну оптику, квадрокоптери, автомобілі, системи спостереження та розвідки. «Повернись живим» також є першою благодійною організацією в Україні, яка отримала дозвіл на закупівлю та імпорт товарів військового та подвійного призначення. Зокрема, командою організації придбано та передано до підрозділів Сил оборони комплекс ударного БПЛА Bayraktar TB2, 11 спеціальних броньованих автомобілів та 1460 кулеметів калібру 7,62-мм для 21 бригади ЗСУ [24].

Важливо зазначити, що образ війни в українській культурі та інформаційних технологіях постійно еволюціонує. З часом з'являються нові твори мистецтва, публікуються нові факти про війну, а нові технології дають нові можливості для розповідей про цю трагедію.

Війна на сході України – це не лише трагедія українського народу, це виклик для всього світу. Це боротьба за свободу, демократію та цінності, які лежать в основі мирного співіснування. І саме в цій боротьбі український народ знову демонструє світові свою силу, єднання та незламний дух.

Отже, українська культура відображає давні традиції військової діяльності, що починаються з киммерійців та скіфів, які підкреслювали важливість військового мистецтва та його вплив на культурний розвиток. Слов'яни, у свою

чергу, розвивали військові традиції після заснування Київської Русі, відображаючи війну як засіб захисту та розширення впливу.

У XIX столітті український військовий образ набув нових рис у боротьбі за незалежність від Російської та Австрійської імперій, ілюструючи важливість війни як способу вираження національної ідентичності та готовності до відстоювання національних інтересів. Перша та Друга світові війни стали великим випробуванням для українського народу, підкреслюючи важливість патріотизму та готовності захищати свою землю.

Сучасні українці сприймають війну як випробування, що ставить перед ними важкі виклики, але і надає можливість показати себе сильними та визначити власну ідентичність. Український образ війни відображає глибокий патріотизм, мужність та незламність духу. Літературні твори часто висвітлюють особисті трагедії та героїзм українців у воєнний час, підкреслюючи їхню стійкість і відвагу. Кінематограф також відіграє важливу роль у формуванні цього образу, зосереджуючись на реальних історіях захисників і їхньому бойовому досвіді. Музика і пісні стають символами національної боротьби, викликаючи сильні емоційні переживання та об'єднуючи людей у пам'яті про загиблих. Інформаційні технології та волонтерські рухи активно підтримують військових і цивільних, забезпечуючи єдність та взаємодопомогу в умовах війни.

1.2. Світова культура та методи ведення війни

Війна завжди була однією з найбільш важливих і суперечливих тем в історії людства. Вона впливає на всі аспекти суспільного життя: політику, економіку, культуру, науку та технології. Образ війни трансформувався протягом століть, змінюючись разом з розвитком суспільства та технологій. У різних культурах війна має свої унікальні риси, які відображають історичні, соціальні та політичні умови конкретного регіону.

Історично склалося так, що війна не лише руйнувала, але й стимулювала розвиток нових технологій, інновацій та методів управління. Від античних часів

до сучасності, військові конфлікти сприяли науковим проривам, які згодом знаходили своє застосування в мирному житті. Наприклад, розвиток медицини, транспортних технологій та комунікацій часто відбувався завдяки потребам, що виникали під час війни.

З іншого боку, війна завжди знаходила своє відображення у культурі. Література, мистецтво, кіно та музика створювали образи війни, які впливали на суспільне сприйняття військових конфліктів. У своїх творах художники та письменники прагнули передати жахи війни, її героїзм та трагізм, а також поставити під сумнів її моральність.

Сучасні інформаційні технології ще більше змінили образ війни, зробивши її більш видимою та доступною для широких мас. Завдяки медіа та Інтернету, люди тепер можуть слідкувати за військовими конфліктами в режимі реального часу, що, безумовно, впливає на їхнє сприйняття та розуміння війни.

У різних культурах та країнах війна відображалася у мистецьких та літературних творах, розвивалися методи ведення війни які стали невід'ємною частиною військової підготовки в сучасному світі. Це дозволяє зрозуміти, як глобальні зміни у світі технологій і комунікацій вплинули на образ війни та її методи ведення.

Образ війни в світовій культурі є складним та багатограним. Розпочинаючи з літератури та кіно можна сказати, що війна завжди була однією з головних тем у цій гільці, адже вона вражає масштабом, драматизмом і впливом на людські долі. У літературі, наприклад, відомий британський історик, Ентоні Бивор, не просто поділився спогадами свого народу про той період часу, але і відкрив багато нових фактів у книзі «Друга світова війна» [25].

Для написання книги автор використав безліч історичних джерел – це і листи з фронту, і публіцистика того часу, і мемуарна проза, і щоденники солдатів. Але головне, що Бивор зумів все це об'єднати. Завдяки чому ви будете читати не сухі документальні факти, а захоплюючі історії живих людей [25].

Література є лише однією з форм мистецтва, яка відображає війну; кінематограф також зробив значний внесок у формування образу війни в світовій

культури. У XX столітті, війна стала темою багатьох кінофільмів. Фільм «Апокаліпсис сьогодні» режисера Френсіса Форда Копполи є відомим прикладом художнього зображення В'єтнамської війни (Додаток Ж). Цей фільм показує жорстокість та абсурдність війни, створюючи потужний антивоєнний меседж. Інший приклад – «Порятунок рядового Раяна» Стівена Спілберга, який відображає Другої світової війни через призму висадки в Нормандії. Фільм відомий своїм реалістичним зображенням бойових дій, що дозволяє глядачеві відчувати жахи війни.

Окрім літератури та кіно, війна відображалася і в інших формах мистецтва, таких як живопис та музика. Один із найвідоміших художників, що зображував війну – Франсіско Гойя. Його серія гравюр «Жахи війни» документує жорстокості Піренейської війни і показує її жахливі наслідки. Ці роботи передають відчай, страх і страждання, які війна приносить людству.

Музика також відіграє важливу роль у формуванні образу війни в культурі. Військові марші, наприклад, використовувалися для підняття бойового духу солдатів. З іншого боку, антивоєнні пісні стали популярними в XX столітті. Наприклад, пісня «Give Peace a Chance» Джона Леннона стала гімном антивоєнного руху під час В'єтнамської війни. Пісні такі як «Blowin' in the Wind» Боба Ділана та «Fortunate Son» гурту Creedence Clearwater Revival також стали символами антивоєнного протесту.

Розглядаючи образи війни в світовій культурі, можна побачити, як вони відображаються через літературу, кіно та музику, але поряд із мистецькими відображеннями, важливо розглянути і методи ведення війни, які змінювалися протягом історії.

Методи ведення війни – це тактика чи стратегія, що використовується в умовах бойових дій проти сторони супротивника; методи МГП, які може використовувати сторона збройного конфлікту, щоби знешкодити ворога. Методи характеризують дії сторони збройного конфлікту та дають змогу їх оцінити. МГП, зі свого боку, створює окрему призму, спрямовану на максимальне унеможливлення страждань захищених категорій осіб [26].

На сьогодні можна висвітлити два напрями методів війни, а саме: традиційні та новітні:

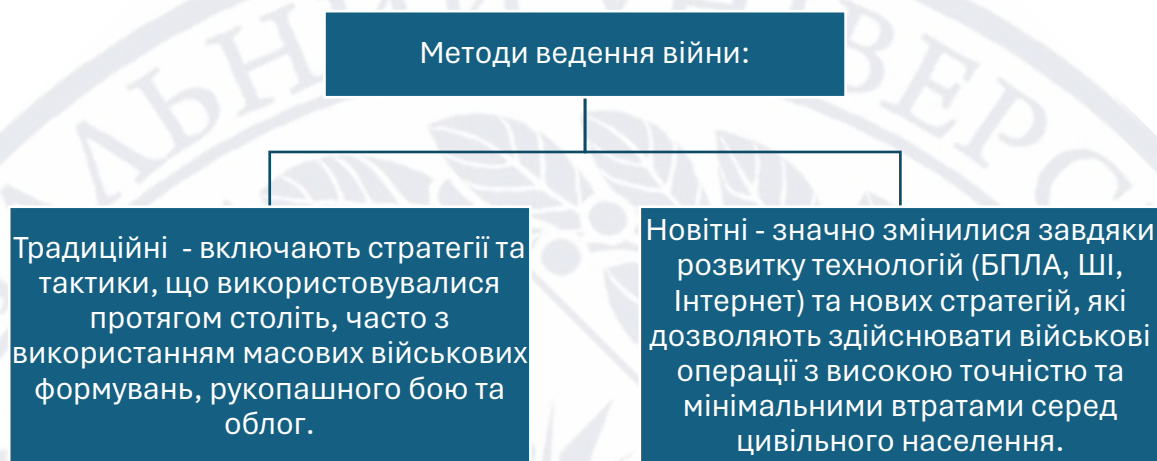

Рисунок 1.6 – Методи ведення війни

Традиційний метод війни на прикладі: індійський кшатрій зобов'язаний воювати неважливо, з ким і через що: він для цього народжений, така його дхарма, яку він повинен виконувати, інакше він буде покараний у наступному переродженні. Японські самураї (служиві) – це буси, військовий стан, і єдиними гідними їх заняттями раніше вважалися війна (практично завжди міжусобна) та вивчення класичної китайської літератури. У «Хагакуре бусідо», кодексі честі самурая, йдеться: «У такі віддалені часи, як ера Камбун (1661-1672), самурай щоранку приймав ванну, голився, душив волосся, стриг нігті, акуратно шліфував їх пемзою і полірував токуса (польовим хвощем). Так само ретельно стежив він за своєю зброєю, яку завжди утримував у чистоті, старанно очищаючи від іржі. Все це робилося не заради тільки зовнішнього блиску, але тому, що самурай хотів бути завжди таким чистим, яким він повинен бути після смерті, бо заклик до зброї міг лунати в будь-який момент» (розділ «Зовнішність самурая»). Тим часом згадана епоха час міцного світу, встановленого сьогунами з династії Токугава і тривалий ще майже 200 років, так що постійна військова готовність була явно зайвою. Потреби немає: військовий дух понад усе! У багатьох народів

(наприклад, у монголо-татар) юнак вважався дорослим лише після того, як він брав участь хоча б в одному набігу і вбивав хоч одного ворога; якщо ж він сам при цьому гинув, значить, це не чоловік, про такого не шкодували [27].

Новітні методи на прикладі: новітня військова стратегія базується на використанні високих технологій, таких як безпілотники, кіберзброя та мережеві операції. Військові дрони використовуються для розвідки та виконання точкових ударів, мінімізуючи ризик для військовослужбовців.

Ніколи раніше у військовій конфронтації не було задіяно стільки безпілотників. Мало які системи озброєння привернули стільки уваги ЗМІ у висвітленні цього конфлікту, як безпілотники. Лише через три місяці війни Алекс Кінгсбері, написавши в New York Times, уже вирішив: «Усі війни мають свою культову зброю, від АК-47 до СВУ. В Україні це безпілотник. Величезна кількість різноманітних дронів – безпілотних літальних апаратів – використовувалася з обох сторін війни, включаючи великі машини військового класу та менші споживчі моделі. Оператори безпілотників є новими снайперами, навіть якщо вони часто знаходяться за милями від поля бою». Робін Фонтес, доктор Йорріт Каммінг а також Джейсон Шерман написали статтю з висловами інших людей, які охарактеризували конфлікт, як «першу повномасштабну війну безпілотників» і стверджували, що безпілотники можуть започаткувати «нову еру війни» [16].

Розвиток методів був обумовлений низкою факторів, таких як:

1. З появою нових видів зброї, таких як арбалети, гармати, танки, літаки та ядерна зброя, з'явилися нові тактики та стратегії їх застосування.
2. Різні епохи характеризуються різними домінуючими доктринами, наприклад війна на виснаження, блискавична війна, тотальна війна та гібридна війна
3. Сучасні війни часто охоплюють великі території, залучають мільйони людей і потребують координації дій різних видів зброї та родів військ.

Отже, образ війни в світовій культурі є складним та багатограним, відображаючи різноманітні аспекти людського досвіду. Література, кіно,

мистецтво та музика є основними засобами, через які цей образ передається і сприймається.

У літературі війна часто стає темою, що дозволяє письменникам висловити складні емоції та дослідити глибину людської природи. В кіно війна відображається як жорстока та абсурдна, змушуючи глядачів задуматися над її наслідками та антивоєнними позиціями. У мистецтві та музиці образ війни може виявлятися у відображенні страждань та болю, але також у спробах знайти мир та спокій у середині хаосу.

Разом з тим, образ війни в світовій культурі є не лише про страждання та жертви, але й про героїзм, відвагу та волю до перемоги. Він є частиною національних ідентичностей та колективної пам'яті різних народів.

Таким чином, образ війни в світовій культурі відображається як складна мозаїка, що складається з різних елементів і відображає різні аспекти людського досвіду. Він допомагає нам краще зрозуміти природу війни та її вплив на суспільство, а також підкреслює важливість миру та співжиття.

Висновки до 1 розділу:

Образ війни в культурі завжди відігравав важливу роль у формуванні суспільної свідомості, національної ідентичності та мистецького спадку. Війна залишає свій відбиток у фольклорі, літературі, мистецтві та колективній пам'яті народів. Проведений аналіз дозволяє виділити кілька ключових аспектів, які відрізняють український образ війни від світового.

Український образ війни:

1. В українській культурі війна асоціюється із захистом рідної землі, боротьбою за незалежність та свободу. Від часів киммерійців і скіфів до сучасних подій, український народ завжди боровся за свою територіальну цілісність та національну ідентичність.

2. Важливим складником українського військового образу є козацтво, яке символізує мужність, відвагу та патріотизм. Козацька культура залишила

багатий спадок у вигляді пісень, дум та літературних творів, які відображають героїчні подвиги та боротьбу за волю.

3. Війна на сході України, яка розпочалася у 2014 році, значно вплинула на новітній образ війни в українській культурі. Це відображається у численних творах мистецтва, документальних фільмах, літературі та музичних композиціях, які висвітлюють жорстокість конфлікту та героїзм українських воїнів.

Світовий образ війни

1. У світовій культурі війна часто відображається як глобальний конфлікт, що зачіпає велику кількість країн і народів. Основні акценти робляться на масштабах руйнувань, людських жертвах та міжнародних політичних наслідках.

2. Одним з найпотужніших образів війни у світовій культурі є Друга світова війна. Вона залишила глибокий слід у світовій літературі, кіно, мистецтві та колективній пам'яті народів, що постраждали від цього конфлікту. Багато творів мистецтва висвітлюють жахи Холокосту, битви на фронтах та героїзм людей у часи війни.

3. Сучасні війни, такі як війна в Іраку, Сирії та Афганістані, також знаходять своє відображення у світовій культурі. Твори мистецтва та літератури часто акцентують увагу на гуманітарних катастрофах, біженцях та глобальних політичних наслідках цих конфліктів.

Порівняння

1. Ціннісні орієнтири: український образ війни більше акцентує увагу на боротьбі за свободу, незалежність та національну ідентичність. Світовий образ війни здебільшого відображає глобальні наслідки конфліктів та їхній вплив на міжнародну політику.

2. Героїзм та патріотизм: в українській культурі значна увага приділяється героїзму та патріотизму воїнів, особливо в контексті козацької доби та сучасних подій. У світовій культурі героїзм також присутній, але часто супроводжується широким контекстом жахів війни та її руйнівних наслідків.

3. Масштаб зображення: світова культура часто акцентує увагу на глобальному масштабі військових конфліктів, тоді як українська культура зосереджується на національному вимірі та специфічних історичних подіях, які мали вплив на Україну.

Таким чином, образ війни в українській культурі має свої унікальні риси, які відрізняють його від світового образу війни. Водночас обидва підходи відображають спільні риси людського досвіду, такі як страждання, героїзм та прагнення до миру. Війна асоціюється із горем, втратами, руйнацією.

РОЗДІЛ 2.

ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕКСТ ВІЙНИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

2.1. Еволюція військових технологій від давнини до сьогодення

Історія військових технологій – це хроніка розвитку людства, де кожен період вносив свої корективи у способи ведення війни та розробки зброї. Від простих кам'яних знарядь до високотехнологічних дронів та кіберзасобів, військові технології завжди відображали рівень науково-технічного прогресу свого часу.

Військові конфлікти мають глибокі корені, що сягають самого зародку людської цивілізації. У стародавні часи, коли людство лише починало освоювати землеробство та створювати перші поселення, основними засобами ведення війни стали кам'яні знаряддя. Ці прості, але ефективні інструменти війни, такі як кам'яні сокири та списи, використовувалися для полювання та захисту від ворогів.

З розвитком металургії людство вступило в бронзову епоху, яка принесла з собою значні зміни у веденні війни. Бронза, сплав міді та олова, з'явилася як матеріал, що значно перевершував камінь за міцністю та гнучкістю у виготовленні військового спорядження. Український історик І.П. Крамар наголошує, що «у бронзову епоху з'явилися перші мечі та щити, що дозволили воїнам не тільки атакувати, а й захищатися, значно підвищивши тактику бойових дій» [28]. Ці нові технології дозволили воїнам ефективніше маневрувати на полі бою, забезпечувати кращий захист і завдавати більш значних ушкоджень ворогам.

Також, бронзова зброя відкрила шлях для вдосконалення військових стратегій. Вона зробила можливим більш складні та організовані форми військових дій, від масових битв до захисту великих поселень та міст. Отже, бронзова епоха не лише змінила способи ведення війни, а й посприяла

становленню держав і цивілізацій, відігравши ключову роль у розвитку людської історії.

Середньовіччя є періодом значних військових інновацій, особливо у сфері фортифікаційного мистецтва та розвитку осадних машин. В цю епоху війна набуває нових обрисів з появою масштабних кам'яних фортець та замків, що стали центральними елементами військової стратегії. Фортифікаційні технології значно вдосконалилися, включаючи товсті стіни, вежі для спостереження та глибокі рови.

Особливий внесок у розвиток військових методів зробили осадні машини, серед яких требушет та арбалет відіграли ключові ролі. Требушети, які могли кидати важкі кам'яні кулі на значні відстані, революціонізували методи облоги, дозволяючи облоговим арміям ефективно зруйнувати стіни навіть найміцніших фортець. Л.М. Даниленко зазначає, що «осадні машини, такі як требушет, дозволили воєводам долати стіни фортець, що до того були неприступними» [29]. Це значно розширило тактичні можливості військових командирів і змінило хід багатьох військових конфліктів.

Разом із розвитком облогових технологій, середньовічні воїни, особливо лицарі, обладнані латами, стали символом військової могутності та честі. Лати не тільки забезпечували значний захист від ударів зброї ближнього бою, але й стали елементом військової ідентичності, підкреслюючи статус та роль воїна у феодальному суспільстві. Арбалети, з іншого боку, зробили можливим здійснення точних дальніх ударів, що ефективно використовувалось як проти піхоти, так і кінноти, подекуди змінюючи стратегію бойових дій на полі битви.

Таким чином, середньовіччя стало епохою значних технологічних та стратегічних інновацій у військовій справі, що вплинули на методи ведення війни і мали далекосяжні наслідки для європейських суспільств та військової тактики загалом.

Період Ренесансу став епохою великих відкриттів та наукових проривів, які істотно вплинули на багато аспектів людського життя, зокрема на ведення

війни. Зародження та масове поширення вогнепальної зброї і артилерії змінили військові доктрини, стратегії облоги та тактики бойових дій.

До Ренесансу величезну роль у веденні війн відігравали фортифікаційні споруди, такі як замки та міські стіни, які захищали жителів від ворожих атак. Однак, з винаходом пороху, що прийшов до Європи з Китаю, і розвитком артилерійських гармат, стіни замків вже не могли забезпечити колишній рівень захисту. В.О. Шепітько зазначає: «Винайдення пороху та артилерії радикально змінило обличчя війни, роблячи стіни замків менш захищеними та збільшуючи значення мобільності армій» [30].

Мобільність стала ключовою відмінністю військових кампаній Ренесансу. Вогнепальна зброя, така як аркебузи і мушкети, дозволяла солдатам завдавати важких поранень на значні відстані. Ці зброї були відносно простими у використанні, що дозволило набирати і тренувати великі армії не лише з професійних воїнів, а й з звичайних мирних жителів. Відповідно, армії стали більш численними і менш залежними від лицарської кінноти, що змінило військову тактику.

Значний вплив на облогову війну мав також розвиток артилерії. Гармати могли руйнувати стіни замків і фортець, що вимагало від оборонців нових підходів до будівництва фортифікаційних споруд. Споруди стали нижчими, товщими та більш розлогими, а також отримали нахилі плоскі стіни, що зменшували ударну силу куль. Вперше ці інновації були застосовані в Італії, а згодом поширилися й на інші європейські країни.

Крім того, зростаюча роль артилерії і піхоти відіграла свою роль у зміні соціальної структури армій. Замість того, щоб покладатися на відносно невелику кількість високооснащених лицарів, країни стали збільшувати інвестиції у великі піхотні загони, які могли оперативно пересуватися і ефективно використовувати вогнепальну зброю. Це змінило не тільки методи ведення війни, але й економічні та соціальні аспекти європейських держав, підвищивши значення широкого доступу до зброї та мілітаризації суспільства.

Індустріальна революція привела до корінних змін у військовій техніці, зокрема з появою танків та авіації під час Першої світової війни. Ці інновації стали відповіддю на нові виклики ведення масштабних бойових дій і потребу в мобільності на полі бою.

Значне посилення промислового потенціалу і технологічних можливостей дозволило країнам значно швидше розвивати і впроваджувати новітні військові засоби. Сталеві заводи та новітні методи металообробки сприяли створенню важкої військової техніки, зокрема танків. Як зазначив О.В. Горбач, «Танки, вперше застосовані у Великій війні, змусили переосмислити стратегії ведення наземних операцій» [31]. Танки були вперше масово використані у боях на Західному фронті, забезпечуючи прорив через лінії окопів і колючого дроту, що до того часу вважались непрохідними.

Авіація також відіграла ключову роль у Першій світовій війні, ставши засобом розвідки, бомбардувань та навіть ближнього бою у повітрі. Літаки дозволили арміям швидко збирати розвідувальну інформацію про розташування ворожих військ і зміни на фронтах, що було неможливо на таку швидкість до цього. Повітряні бої, які стали характерною рисою Першої світової, привели до розвитку нових тактик бойового використання авіації.

Важливим аспектом впливу індустріальної революції на військові технології була стандартизація та масове виробництво військового обладнання. Це значно підвищило можливості армій у термінах оснащення та логістики, дозволяючи швидко забезпечувати великі військові контингенти необхідним спорядженням.

Завдяки індустріальній революції, військова техніка та стратегії пережили суттєві зміни. Ці інновації не тільки дали нові можливості для ведення бойових дій, але й змінили самі уявлення про масштаби та потенціал війни, заклавши основи для подальшого розвитку військової техніки у XX столітті.

У XXI столітті військові конфлікти переживають значні трансформації, в значній мірі обумовлені розвитком новітніх технологій. Дрони, кібервійни та супутникове спостереження революціонізували способи ведення війни,

забезпечуючи нові стратегічні можливості та виклики. Як зазначає М.І. Соколов, «Застосування дронів у конфліктах дозволяє вести розвідку та удари без ризику для життя військовослужбовців» [32].

Дрони, або безпілотні літальні апарати, стали однією з ключових інновацій в сучасних військових арсеналах. Вони використовуються для широкого спектру завдань, включаючи розвідку, спостереження, цілевказування та навіть здійснення точних ударів. Переваги дронів включають здатність до довготривалого перебування в повітрі, низька вартість порівняно з традиційними літаками, а також мінімізація людських втрат та політичних ризиків при їх застосуванні.

Кібервійна, яка включає використання комп'ютерних технологій для здійснення атак на інформаційні системи противника, стала новим фронтом у міжнародних конфліктах. Кібератаки можуть паралізувати важливу інфраструктуру, зірвати урядові системи та посіяти хаос у суспільстві противника. Згідно з дослідженням Александра Касімова, «кібератаки можуть використовуватися для підготовки військових операцій, забезпечуючи значну стратегічну перевагу без реальних зіткнень» [33].

Супутникове спостереження дозволяє країнам стежити за рухом військ, змінами в розташуванні оборонних споруд і навіть виявляти підготовку до ракетних запусків. Ця можливість забезпечує значну стратегічну перевагу, оскільки дозволяє країнам бути завжди готовими до можливих загроз і швидко реагувати на них. Олена Власенко пише, що «супутникові дані можуть бути використані не тільки для військових цілей, але й для відстеження екологічних змін та навіть для координації гуманітарних операцій» [34].

Технологічний розвиток в XXI столітті радикально змінив пейзаж військових конфліктів, роблячи інформаційні та кібернетичні технології невід'ємною частиною національної безпеки. Сучасні конфлікти часто включають елементи кібервійни та використання дронів і супутників, що вимагає від країн постійної наявності новітніх технологій і вдосконалення власних кібероборонних спроможностей. (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Еволюція технологічних інновацій

Період	Основні технології	Вплив на ведення війни
Стародавній світ	Кам'яні знаряддя, бронзова зброя	Прості, але ефективні інструменти для полювання та захисту. З появою бронзи з'явилися мечі та щити, що значно підвищили тактику бойових дій.
Середньовіччя	Фортифікації, требушети, арбалети, лати	Замки та фортеці стали ключовими елементами військової стратегії. Требушети дозволили ефективно руйнувати стіни. Арбалети забезпечили точні дальні удари. Лати стали символом військової могутності та захищали воїнів.
Ренесанс	Вогнепальна зброя, артилерія	Зміна військових доктрин, стратегій облоги та тактики бойових дій. Вогнепальна зброя дозволила завдавати важких поранень на значні відстані. Артилерія руйнувала стіни замків. Зростає роль мобільності та піхоти.
Індустріальна революція	Танки, авіація, стандартизація	Танки прорвали лінії окопів. Авіація стала засобом розвідки, бомбардувань та боїв у повітрі. Стандартизація та масове виробництво військового обладнання.
Сучасність	Дрони, кібервійна, супутникове спостереження	Розвідка, удари без ризику для життя військових. Кібератаки паралізують інфраструктуру. Супутники дозволяють стежити за противником.

Отже, ця еволюція військових технологій свідчить про неухильний зв'язок між науковим прогресом і військовою стратегією. Кожен перехід від одного відомого типу зброї до наступного відображає глибокі соціальні та політичні зміни в суспільстві. Вивчаючи ці зміни, можна краще зрозуміти як минуле впливає на сьогодення і майбутнє військових конфліктів і їх вирішення.

2.2. Зміна образу війни під впливом технологічних інновацій та інформаційної культури

Війна, протягом тисячоліть жахливий супутник людства, зазнала кардинальних змін, еволюціонуючи разом із суспільством. Сучасне 21 століття стало свідком безпрецедентного прискорення цього динамічного процесу, де

технологічний прорив та інформаційна революція глибоко трансформують не лише методи ведення бойових дій, але й наше сприйняття війни загалом.

Технологічний прорив народжує нове покоління бойових систем: безпілотні літальні апарати (БПЛА), штучний інтелект (ШІ), кіберзброя. БПЛА, подібно до невидимих очей, розширюють поле зору, дозволяючи вести розвідку та наносити удари з відстані, деперсоналізуючи війну та роблячи її більш «дистанційною». ШІ, проникаючи в бойові системи, стає не лише помічником солдата, але й автономним воїном, що приймає рішення на полі бою. Кіберзброя, невидима, але руйнівна, стає новим фронтом боротьби, де інформація стає ціннішим ресурсом, ніж будь-коли.

Інформаційна революція робить нас свідками бойових дій у режимі реального часу. Інтернет, соціальні мережі та мобільні пристрої стають каналами, через які ми отримуємо новини, образи та думки про війну. З одного боку, це дає можливість глибше зрозуміти контекст війни та співпереживати її жертвам. З іншого боку, інформаційний хаос, фейкові новини та пропаганда стають потужними інструментами маніпулювання громадською думкою, розпалювання ненависті та створення ілюзій щодо війни.

Вплив технологій та інформації на образ війни складно переоцінити. З одного боку, війна стає більш «чистою» та «витонченою», де солдати не завжди безпосередньо стикаються з ворогом. З іншого боку, війна стає більш жорстокою та руйнівною, завдаючи шкоди не лише військовим, але й мирному населенню. Інформаційний шум війни робить її більш емоційно напруженою та дестабілізуючою, створюючи відчуття постійної небезпеки та невизначеності.

Зміна образу війни в епоху технологій та інформації кидає виклик людському розумінню цієї трагічної сторінки людської історії. Людям важливо критично оцінювати інформацію, що надходить, вчитися розрізняти факти та фейки, а також усвідомлювати, що війна – це не лише поле бою, але й інформаційний простір, де йде не менш жорстока битва за людські думки та емоції (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Еволюція інформаційних образів війни

Період	Характерні засоби інформування	Основні наративи	Технологічні інновації	Вплив на громадську думку
Стародавні часи (до V ст.)	Міфи, епічні поеми	Героїзм, божественне втручання	Усна передача	Зміцнення соціальної когезії, моральне навчання
Середньовіччя (V-XV ст.)	Літописи	Релігійне виправдання, моральні уроки	Рукописи	Формування ідентичності, моральні судження
Початок нової ери (XV-XVIII ст.)	Друковані ЗМІ	Наочність, доступність	Друкарський верстат	Демократизація інформації, критичний дискурс
XX століття	Радіо, кіно, телебачення	Мобілізація, легітимація військових дій	Масові медіа	Вплив на національний дух, підтримка єдності
Сучасність (перша половина XXI століття)	Інтернет, соціальні медіа	Швидкість поширення, участь спільноти	Цифрові технології	Вразливість до дезінформації, активне обговорення

В інформаційній ері змінюється не лише зміст, але й форма ведення війни. Інформаційні технології стають не лише інструментом передачі даних, а й засобом керування військовими діями. Командування військами може отримувати оперативну інформацію, аналізувати її та приймати рішення майже в реальному часі. Таким чином, інформаційні технології дозволяють збільшити ефективність ведення війни та знизити втрати серед власних військ. Як зазначив американський письменник і філософ Елвін Тоффлер у своєму відомому творі «Футурошок»: «Вам не обов'язково бути великим і багатим, щоб використовувати правильний вид зброї в інформаційній війні» [35].

Поле бою стрімко змінюється з епохою інформаційних технологій. Кількість електронних пристроїв зростає експоненціально, роблячи війну більш «технологічною». Інформаційне домінування стає ключовим фактором у сучасних війнах. Для підвищення бойової ефективності армії все більше покладаються на штучний інтелект, вбудовані в зброю знання та технології

спостереження. Від супутників до підводних човнів сучасна зброя наповнена інформаційними електронними компонентами. Країни інвестують свої оборонні бюджети в інформаційні платформи, такі як системи запобігання та контролю, JSTARS та супутники, щоб отримати перевагу. Зброя в руках «інформаційного воїна» може мати значний вплив без прямого фізичного знищення, адже інформаційні інструменти можуть завдати шкоди цивільним та військовим інформаційним системам противника. Концепція інформаційної війни базується на смертоносності оцифрованого поля бою. Перемога у такій війні залежить від швидкості проходження циклу «спостереження, орієнтація, рішення та дія» [16].

Зростання використання безпілотних літальних апаратів (БПЛА) у сучасних війнах значно впливає на характер бойових дій, стратегію та тактику ведення бою, а також на сприйняття війни загалом. Ця трансформація має як позитивні, так і негативні наслідки, які потребують ретельного аналізу та обговорення.

Одним з ключових наслідків використання БПЛА є деперсоналізація війни. Солдати, які керують БПЛА, перебувають на значній відстані від поля бою, що може призвести до емоційного дистанціювання від бойових дій та зниження емпатії до жертв. Це може мати негативний вплив на психологічний стан військових, а також на загальне ставлення суспільства до війни.

За даними Громадського моніторингу України за два роки повномасштабної війни із 1629 місцевих виконавчих органів влади в Україні 454 (28%) закупляли БПЛА для ЗСУ. В порівнянні з попередніми дослідженнями які вони проводили, на вересень 2023 року купували БПЛА 247 (15%) місцевих виконавчих органів влади, тож за 6 місяців кількість місцевої влади, які доєдналися до закупівель БПЛА зросла вдвічі. Станом на 24 лютого 2024 року в країні було закуплено 36 248 штук, 60 комплектів на суму 2 млрд 763 млн грн [36]. Нижче наведена статистика по областях (рис 2.1):

Рисунок 2.1 – Статистика закупівель місцевою владою БПЛА по областях.

У війні Росії проти України повсюдна програмно-визначена війна. ШІ допомагає вдосконалювати існуючі системи безлічно способів, у яких програми, запрограмовані спеціально для цієї війни, покращують можливості збройних сил на обидві сторони. Україна вийшла на цифрове поле битви. Збір, узагальнення та аналіз даних був вирішальним елементом успішної оборони України в перший рік війни. Нове програмне забезпечення та ШІ допомагають оновити існуючі функції застарілих систем. ШІ використовується в операціях безпілотників для автоматизації таких процесів, як зліт і посадка. Автоматизовані процеси також використовуються для захоплення цілей, після чого люди отримують повідомлення для підтвердження вибраних цілей, а інформація автоматично надсилається в українську систему управління боєм. Завдяки цьому циклу від датчика до стрілка – час від виявлення цілі до її знищення – було скорочено до трохи більше 30 секунд. Аналіз даних – ще один важливий тип систем із підтримкою ШІ. Такі компанії, як американські спеціалісти з аналізу даних Primer, використовують технологію обробки природної мови для запису, транскрибування, перекладу та аналізу російської мови. Європейський військовий розробник штучного інтелекту Helsing працює з українськими

збройними силами над аналізом супутникових зображень, значно прискорюючи час обробки. Так само американська фірма Scale AI використовує машинне навчання для аналізу зображень України. Це допомагає українським силам зрозуміти, де відбуваються атаки, і оцінити збитки швидше й точніше, ніж це дозволяє людське повідомлення [16].

За дослідженням «Штучний інтелект: досвід використання, перспективи, тренди в медіа», який провела компанія Loqme, протягом року українські ЗМІ штучний інтелект згадували в Україні близько 167 452 рази. Відповідно до категорій «Середовище і «Тренди», найчастіші згадки в першому – це допомога, система, чатбот, генеративний (вид III) [37].

Ця діаграма відображає аналіз трендових ключових слів за період з 1 січня 2023 року до 31 грудня 2023 року. Вона складається з двох основних компонентів: стовпчастої діаграми та лінійного графіка.

Стовпчаста діаграма (фіолетові стовпчики) демонструє кількість згадок кожного ключового слова у тисячах. На горизонтальній осі розміщені ключові слова, а висота стовпчиків пропорційна кількості згадок цього слова. Примітки над кожним стовпчиком вказують точну кількість згадок у тисячах. Це дозволяє легко визначити, які слова були найбільш популярними протягом зазначеного періоду.

Лінійний графік (зелена лінія) представляє індекс тренду (trend score) для кожного ключового слова. Індекс тренду показує, наскільки часто ключове слово з'являлося протягом заданого періоду. Зелена лінія проходить через точки, що відповідають значенню індексу тренду для кожного ключового слова, що дозволяє відстежити динаміку популярності цих слів.

З аналізу даних видно, що найчастіше згадуваним ключовим словом є «військовий» з кількістю 20 тисяч згадок. Значні кількості згадок також мають слова «дрон» (15 тисяч), «виробництво» (11 тисяч), «комплекс» (12 тисяч) та «віртуальна реальність» (10 тисяч). Найнижчі кількості згадок мають слова «боєприпаси» (2 тисячі), «маск» (3 тисячі) та «банк» (4 тисячі).

Індекс тренду коливається в діапазоні від 0.82 до 0.99. Найвищий індекс тренду має слово «військовий», що вказує на його значну актуальність протягом року. Таким чином, можна зробити висновок, що ключові слова, що стосуються військової тематики, такі як «військовий», «дрон», «зброя», «бойовий», є найбільш згадуваними і мають високий індекс тренду. Теми, пов'язані з технологіями та виробництвом, також показують значний рівень інтересу, що відображено у згадках слів «виробництво», «комплекс», «виробник» (рис 2.2).

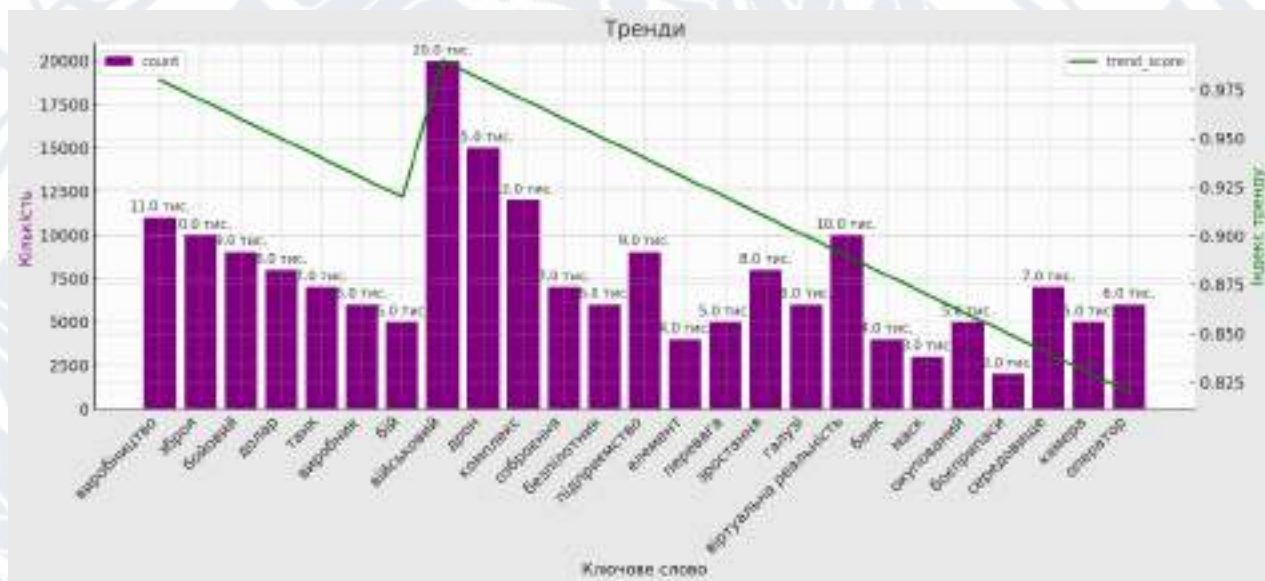

Рисунок 2.2– Тренди ключових слів за період з 1 січня 2023 року до 31 грудня 2023 року.

Кібератаки стають все більш потужним інструментом ведення війни, завдаючи шкоди інфраструктурі, порушуючи роботу систем зв'язку та крадучи дані. У сучасному світі, де більшість систем та процесів покладаються на цифрові технології, кіберзагрози стають все більш небезпечними та руйнівними.

Системи зв'язку, як військові, так і цивільні, одні з перших стають мішенями для кібератак. Атаки на мережі зв'язку можуть призвести до втрати контролю над важливими операціями та інформацією. Наприклад, атака на системи управління військами може паралізувати військові операції, що вплине на ефективність ведення бойових дій.

За даними Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України за перші чотири місяці війни було здійснено 796 кібератак (рис 2.3).

Рисунок 2.3 – Кібератаки за перші чотири місяця війни

Один з яскравих прикладів кібератаки масштабний збій в роботі найбільшого в Україні оператора зв'язку «Київстар» який відбувся 12 грудня 2023 року.

По всій країні в абонентів «Київстар» зник мобільний зв'язок та інтернет, водночас користувачі не могли перемкнутися на мережі інших операторів через внутрішньоукраїнський роумінг. Також припинили роботу сайт та застосунок «Київстару». Зв'язок зник у 24 мільйонів абонентів. Унаслідок кібератаки ще й не працювали POS-термінали, банкомати деяких банків, системи оповіщення про повітряну тривогу у декількох областях, вечірнє освітлення у містах тощо [38].

«Відповідальність за атаку вже взяло на себе одне з російських псевдохакерських угруповань. Воно є хакерським підрозділом головного управління Генштабу Збройних Сил Росії», а саме «Солнцепёк» – заявили тоді в СБУ [38].

У сучасному світі соціальні мережі стали не лише платформами для спілкування, але й потужними інструментами ведення інформаційної війни.

Вони використовуються для поширення інформації, пропаганди, вербування та координації дій.

Соціальні мережі стали важливим засобом для поширення інформації та пропаганди під час конфліктів. Держави, організації та індивіди використовують платформи як Facebook, Twitter та Instagram для формування громадської думки, впливу на політичні процеси та мобілізації підтримки. Наприклад, у період конфлікту в Україні соціальні мережі активно використовувалися для поширення новин та пропагандистських матеріалів з обох сторін конфлікту.

Терористичні організації та радикальні групи використовують соціальні мережі для вербування нових членів та поширення своєї ідеології. Такі платформи дозволяють їм швидко досягати широкої аудиторії та знаходити вразливих індивідів. За даними звіту ООН, терористичні угруповання, такі як ІДІЛ, активно використовують соціальні мережі для залучення молоді з різних країн.

Найпопулярніші соціальні мережі в усьому світі станом на квітень 2024 року за кількістю активних користувачів щомісяця (в мільйонах) (рис 2.4).

Рисунок 2.4 – Кількість активних користувачів (у мільйонах)

Згідно з даними Statista у 2024 році лідер ринку Facebook був першою соціальною мережею, яка перевищила один мільярд зареєстрованих облікових

записів і наразі має понад три мільярди активних користувачів щомісяця. Meta Platforms володіє чотирма найбільшими платформами соціальних мереж, кожна з яких має понад один мільярд активних користувачів щомісяця: Facebook (основна платформа), WhatsApp, Facebook Messenger та Instagram [39].

Інтернет та мобільні пристрої дозволяють людям отримувати доступ до інформації про військові конфлікти з будь-якої точки світу. Завдяки цьому новини про події на полі бою можуть поширюватися миттєво, що робить інформацію більш доступною, але водночас створює ряд проблем.

З одного боку, миттєвий доступ до інформації дозволяє громадськості оперативно дізнаватися про новини та оновлення про конфлікти в режимі реального часу, підвищуючи обізнаність про гуманітарні кризи та сприяючи міжнародній допомозі. З іншого боку, велика кількість інформації може призвести до перевантаження, коли люди не встигають обробляти та аналізувати всю доступну інформацію, що викликає почуття тривоги та безпорадності. Крім того, швидке поширення інформації відкриває можливості для розповсюдження дезінформації та фейкових новин, що може спотворити уявлення про реальні події та вплинути на громадську думку.

Фейкові новини, або дезінформація, можуть мати серйозні наслідки для суспільства, впливаючи на громадську думку, політичні процеси та соціальну стабільність.

Фейкові новини – це навмисно створена неправдива інформація, яка розповсюджується з метою введення в оману. Вони можуть бути створені як для досягнення політичних цілей, так і для отримання фінансової вигоди. Фейкові новини часто виглядають як справжні новини, але містять спотворені факти або повністю вигадані події. Фейкові новини створюють небезпеку для суспільства тому що:

1. Вони можуть підірвати довіру до інституцій: коли люди стикаються з фейковими новинами, вони можуть втратити віру в ЗМІ, уряд та інші важливі інституції

2. Вони можуть сіяти розбрат: фейкові новини часто використовуються для поширення дезінформації та пропаганди, які можуть призвести до соціальних заворушень та насильства
3. Вони можуть мати негативний вплив на життя людей: фейкові новини можуть призвести до того, що люди приймуть неправильні рішення щодо свого здоров'я, фінансів або інших важливих аспектів свого життя.

Дослідження, у якому розглядалися точки зору ЗМІ з понад 40 країн, показало, що рівні довіри в усьому світі помітно відрізняються. Зокрема, скандинави більше довіряють новинам, ніж жителі інших частин світу: 69 відсотків фінів довіряють новинам, а також 57 відсотків данців і 53 відсотки норвежців.

Найменше довіряє новинам Південна Корея та Тайвань, вони посіли одне з найнижчих місць у світі за рівнем довіри споживачів ЗМІ разом із Угорщиною, Словаччиною та Болгарією. Джерела ЗМІ в деяких із цих країн можна вважати недостатньо незалежними від істеблішменту. Лише 19 відсотків грецьких споживачів довіряли новинним ЗМІ, що є найнижчим показником серед усіх країн у звіті.

Одним із факторів, який може сильно вплинути на довіру до новин, є вихідний канал, який використовується. У всьому світі соціальні медіа вважаються менш надійним джерелом новин, а в ЄС радіо та телебачення вважаються більш надійними. У нинішній атмосфері фейкових новин і поляризації політичних подій молодим людям у всьому світі важко покладатися на засоби масової інформації, хоча таке ставлення спостерігається і серед старших поколінь.

Частка дорослих, які більшу частину часу довіряють ЗМІ в окремих країнах світу станом на лютий 2023 року (дослідження Statista).

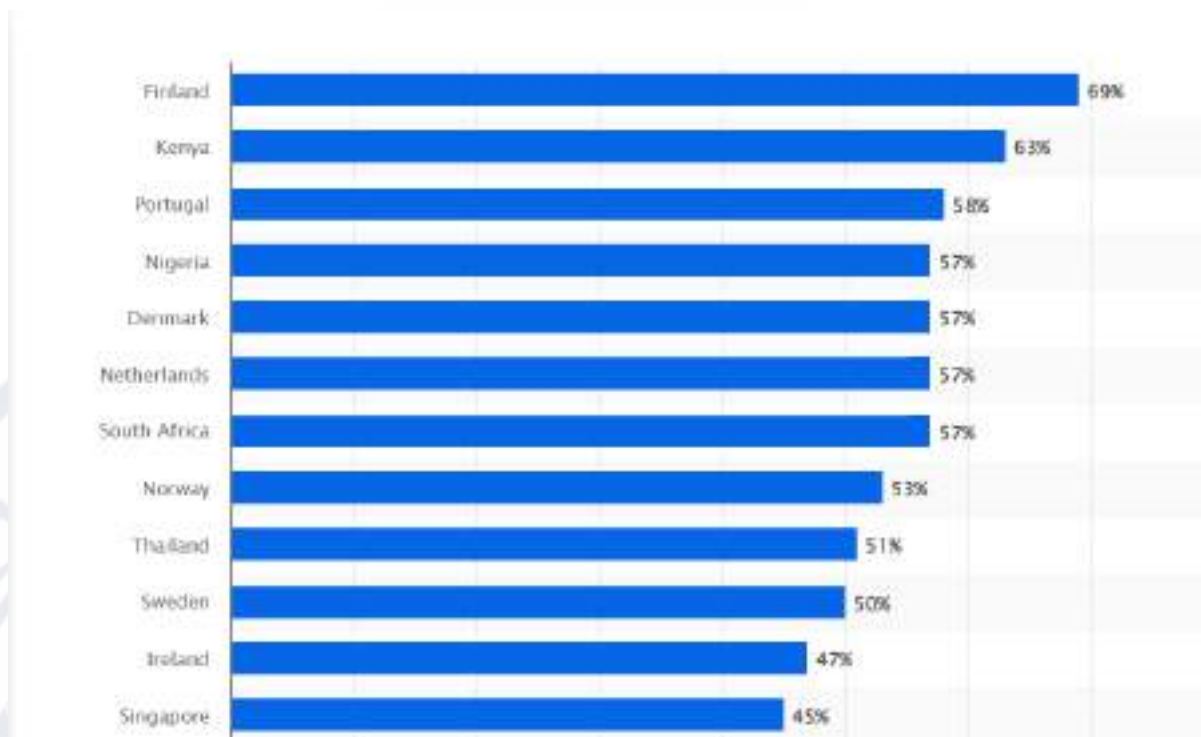

Рисунок 2.5 – Частка дорослих, які більшу частину часу довіряють ЗМІ в окремих країнах [40].

Приклад фейкових новин: «Російські окупанти заявили, що Україна використала «бойову сарану» для знищення посівів у «ЛНР» та інших регіонах Росії. Пропагандистське «РИА-Новости» повідомило про знайдені «докази» застосування сарани біля Станиці Луганської, включаючи нібито документ про супровід двох автівок з «бойовою сараною» з вашингтонської лабораторії. Личинки сарани нібито вирощували під Рубіжним і потім комахи летіли в «ЛНР» та Росію для знищення врожаю» [41].

Висновки до 2 розділу:

Отже, еволюція військових технологій від давнини до сьогодення демонструє тісний зв'язок між науково-технічним прогресом та військовою стратегією. Кожен новий етап розвитку технологій не тільки змінював методи ведення війни, але й мав значний вплив на суспільство в цілому. Сучасні технології, такі як дрони та ІІІ, кардинально змінюють характер військових конфліктів, роблячи їх більш технологічно складними та менш персональними, що вимагає нових підходів до ведення бойових дій та захисту інформації.

РОЗДІЛ 3.

НОВІТНІЙ ОБРАЗ ВІЙНИ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ВДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ

3.1. Створення художнього образу війни в інтернет-просторі

В епоху глобалізації та швидкого технологічного прогресу інформаційний простір перетворюється на арену війни нового типу, де битви ведуться не стільки за території, скільки за свідомість та переконання людей. Художній образ війни в інтернеті стає ключовим інструментом у цій боротьбі, впливаючи на маси через соціальні мережі, сторитейлінг, та художню літературу. Ці образи не просто передають інформацію, а формують емоційне сприйняття та ідеологічні установки, використовуючи сучасні технологічні можливості для максимального впливу.

Розвиток цифрових технологій збільшує ефективність та глибину впливу інформаційних кампаній, дозволяючи створювати деталізовані візуалізації та сценарії, які раніше були недосяжними. З використанням віртуальної та доповненої реальності, алгоритмів штучного інтелекту, і великих даних, художні образи стають інструментом, що дозволяє не просто розповісти історію, а змусити аудиторію відчувати та пережити події на власному досвіді.

Однак, це також породжує нові виклики та ризики, пов'язані з маніпуляцією свідомістю, поширенням фальсифікованої інформації, та втручанням у внутрішні справи держав. В результаті, новітній інформаційний простір вимагає не тільки технологічних інновацій, але й етичних рішень, які б забезпечили баланс між свободою вираження та відповідальністю перед суспільством.

Соціальні мережі, як інструмент сучасної комунікації, відіграють незамінну роль у поширенні інформації під час конфліктів. У ситуації, що склалася в Україні, ці платформи дозволяють користувачам оперативно обмінюватися новинами, часто випереджаючи традиційні медіа. Зокрема, під час

анексії Криму та подальших подій на сході України, Facebook та Twitter стали важливими каналами для документування російської агресії та порушень прав людини, що сприяло приверненню міжнародної уваги.

Поряд з швидким поширенням інформації, соціальні мережі ефективно використовуються для мобілізації підтримки. Через ці платформи організовуються волонтерські групи, збір коштів та поширення інформації про потреби армії та цивільного населення. Наприклад, багато груп у Facebook активно координують допомогу для біженців та військовослужбовців, забезпечуючи їм необхідні ресурси, включаючи медикаменти та одяг.

Ці дії мають значний вплив на міжнародну громадську думку. Використання гасел та хештегів, таких як #SaveUkraine чи #StopRussianAggression, допомагає утверджувати міжнародний тиск на політиків та підтримувати українські зусилля у боротьбі за незалежність та справедливість. Таким чином, соціальні мережі сприяють не тільки збору коштів, але й формуванню політичної підтримки на міжнародному рівні.

Проте, використання соціальних мереж також має свої ризики, зокрема пов'язані з точністю інформації та потенційною маніпуляцією. Важливість верифікації даних, які поширюються через ці медіа, не може бути недооцінена, оскільки фальшиві новини можуть спричинити паніку та непорозуміння. Отже, виклик полягає в тому, щоб забезпечити достовірність та надійність інформації, яка має критичне значення для формування об'єктивної картини подій.

У сукупності, соціальні мережі є важливим елементом інформаційного простору України, відіграючи критичну роль у веденні інформаційних війн, мобілізації підтримки та формуванні громадської думки на національному та міжнародному рівнях.

Сторитейлінг в інформаційному просторі України відіграє ключову роль у формуванні уявлень про конфлікт, подаючи події через особистісні та емоційно насичені історії. Цей метод дозволяє не лише інформувати, але й залучати аудиторію, стимулюючи більш глибоке розуміння та емпатію до переживань людей, залучених до військових дій.

Особисті розповіді військових, які безпосередньо брали участь у бойових діях, є потужним засобом для впливу на громадську думку. Їх історії, пов'язані з переживаннями на фронті, допомагають підкреслити людський аспект війни та викликають широкий резонанс. Ці наративи, які поширюються через медіа та соціальні мережі, не лише зміцнюють внутрішню підтримку, але й сприяють мобілізації міжнародної співчуття та допомоги.

Історія майора Дениса Прокопенка «Редіса»:

Майор Денис Прокопенко, відомий під позивним «Редіс», є видатним прикладом мужності та лідерства серед українських військових. Його роль у захисті Маріуполя, особливо під час облоги «Азовсталі» у 2022 році, виявила не лише його тактичні навички, але й непохитну відданість обов'язку.

Прокопенко керував своїм полком «Азов» у надзвичайно складних умовах, демонструючи зразкову стійкість і рішучість. Його здатність утримувати позиції під постійним ворожим вогнем викликала загальнонаціональний та міжнародний резонанс. Він і його підрозділ стали символом незламності українського духу, який відображає силу та героїзм українських захисників.

Крім того, Прокопенко активно використовує медіа та соціальні мережі для зміцнення морального духу громадськості. Його виступи та інтерв'ю підкріплюють національну єдність і мотивацію боротися, а також допомагають залучити волонтерську допомогу і міжнародну підтримку. Це підтверджує, що Прокопенко не тільки командир на полі бою, але й лідер думок в ширшому суспільному контексті.

За свої заслуги та внесок у оборону країни, Денис Прокопенко був відзначений численними державними нагородами. Відзнаки та визнання підтверджують його важливу роль у захисті України та підтримці військового духу серед населення.

На сьогодні майор Прокопенко продовжує бути активним у громадському житті, зокрема займаючись питаннями підтримки ветеранів і військовослужбовців. Його діяльність надихає багатьох і слугує зразком героїчної відданості та любові до своєї країни.

Окрім історій, які надихають, сторитейлінг відображається також через візуальні медіа:

Документальний фільм «20 днів у Маріуполі» зіграв вирішальну роль у висвітленні героїзму та страждань цивільних під час облоги Маріуполя, ставши ключовим елементом візуального сторитейлінгу останніх років. Знятий у найскладніших умовах, фільм дає унікальний внесок у документуванні реальних подій, звертаючи увагу міжнародної спільноти на трагедію війни в Україні.

Таке зображення конфлікту за допомогою фотографій та відеоматеріалів забезпечує глибокий емоційний вплив. Через безпосередні кадри руйнувань, обличч жителів, їхні емоції та реакції, фільм не просто розповідає, але й показує жорстоку реальність війни. Це дозволяє глядачам відчувати наслідки конфлікту на власному досвіді, створюючи унікальний зв'язок між подіями на екрані та їх сприйняттям.

Особливо значущим є міжнародне визнання фільму, підкріплене отриманням Оскара у 2024 році. Це не лише відзначає високу художню якість роботи, але й акцентує увагу світової спільноти на триваючій кризі. Визнання на такому рівні сприяє більшій міжнародній підтримці та розумінню глибини трагедії, що розгортається в Україні.

Фільм «20 днів у Маріуполі» не просто документує історичні події, але і відіграє ключову роль у формуванні громадської думки та міжнародної політики. Він є прикладом того, як потужний візуальний сторитейлінг може впливати на розуміння війни, її причин та наслідків, залишаючи тривалий вплив на всіх, хто бачить ці кадри.

Важливим аспектом сторитейлінгу є етичне використання інформації. Розповідаючи про війну, автори та медіа стикаються з дилемою між впливовістю наративу та повагою до реальних жертв. Завдання полягає в тому, щоб збалансувати потребу інформувати суспільство та уникнути спотворення фактів або ненавмисного виклику шкоди через невірне зображення подій.

Загалом, сторитейлінг в контексті війни в Україні є важливим інструментом для формування національної ідентичності та міжнародного

розуміння ситуації. Він відіграє важливу роль у мобілізації підтримки та солідарності, необхідних для підтримки українського народу у ці складні часи.

Війна, як жахливе явище, яке протягом тисячоліть супроводжує людство, знайшла своє відображення у численних творах художньої літератури. Автори, описуючи бойові дії, втрати, героїзм та трагедії, прагнуть не лише зафіксувати історичні події, але й дослідити глибинні психологічні аспекти людської сутності в екстремальних умовах.

Серія книг українського письменника Мартіна Бреста «Пехота» пропонує унікальний погляд на війну зсередини, очима солдата, який несподівано опинився на полі бою. Ці твори відрізняються від традиційних військових романів тим, що не ставлять за мету героїзацію війни чи романтизацію бойових подвигів. Натомість, автор зосереджується на реалістичному зображенні жорстоких буднів війни, її руйнівного впливу на людську душу та моральні дилеми, з якими стикаються люди на фронті.

Одним з ключових аспектів художнього образу війни в «Пехоті» є деперсоналізація. Автор описує бойові дії не як епічні битви, а як серію хаотичних та жорстоких подій, де люди часто перетворюються на безіменні статистичні одиниці. Цей підхід підкреслює абсурдність та безглуздість війни, де життя людей втрачає цінність.

Брест детально досліджує психологічний вплив війни на своїх героїв. Солдати стикаються з жахіттями смерті, втратою друзів, постійною небезпекою та емоційним виснаженням. Ці переживання призводять до посттравматичного стресового розладу, втрати віри в людські цінності та моральної деградації.

Війна ставить перед людьми складні моральні дилеми, змушуючи їх приймати рішення, які йдуть врозріз з їхніми цінностями та переконаннями. Солдати стикаються з питанням про те, чи можна вбивати інших людей, навіть якщо вони є ворогами, чи можна виправдати жорстокість заради перемоги.

Незважаючи на трагічність теми, Брест не втрачає почуття гумору та оптимізму. Він знаходить смішні моменти у повсякденному житті солдатів,

підкреслюючи їхню стійкість та жагу життя. Цей контраст між трагедією та гумором робить книги «Пехота» більш емоційно впливовими та реалістичними.

Серія книг Мартіна Бреста «Пехота» пропонує унікальний та глибокий художній образ війни, який відрізняється від традиційних військових романів своєю реалістичністю, деперсоналізацією бойових дій, дослідженням психологічного впливу війни на людей та антивоєнним пафосом. Ці твори є цінним внеском у літературу про війну, адже вони змушують читачів задуматися над трагічністю війни та її руйнівним впливом на людську душу.

Отже, війна в Україні стала трагічним поворотним моментом в історії людства. Поширення Інтернету та цифрових технологій суттєво вплинуло на характер ведення бойових дій, інформаційних кампаній та формування громадської думки.

Інтернет-простір змінив традиційне уявлення про війну як про епічні битви та героїчні подвиги. Натомість, акцент робиться на індивідуальних досвідах людей, людських трагедіях, руйнуваннях та емоціях (Додаток Є). Ця деперсоналізація війни посилюється завдяки візуальному контенту: фотографії, відео, VR-технології створюють потужний емоційний вплив, роблячи війну більш реальною та жорстокою.

З одного боку, візуалізація війни дозволяє підвищити рівень емпатії до жертв конфлікту, привернути увагу до злочинів проти людяності та мобілізувати суспільство на допомогу постраждалим. З іншого боку, постійний потік жорстоких зображень може призводити до десенсибілізації та зниження емпатії, роблячи людей менш чутливими до страждань інших.

Соціальні мережі та онлайн-платформи відіграють ключову роль у веденні інформаційної війни, мобілізації підтримки та наданні допомоги постраждалим. Сторитейлінг стає потужним інструментом, що дозволяє ділитися історіями реальних людей, військових, волонтерів, цивільних жертв. Ці історії емоційно залучають аудиторію, формують образ війни зсередини та мотивують до дії.

Художня література, створена учасниками війни та свідками подій, дає глибше розуміння людського фактору та переживань. Соціальні мережі стають

платформами для обміну інформацією, мобілізації підтримки, збору коштів та координації волонтерської діяльності.

Інтернет-простір використовується не лише для поширення правдивої інформації, але й для пропаганди, фейкових новин та маніпулювання громадською думкою. Інформаційні війни стають новим фронтом протистояння, де кіберзброя та хакери використовуються для дискредитації супротивника, посіву ворожнечі та дестабілізації. Відсутність верифікації інформації в Інтернеті ускладнює перевірку достовірності джерел та відрізнєння правди від вигадки. Це робить людей більш вразливими до маніпуляцій та пропаганди.

Використання Інтернету під час війни піднімає важливі етичні питання. Важливо відповідально використовувати контент, з повагою ставитися до жертв та уникати експлуатації людського горя. Захист дітей від жорстокого контенту та надання психологічної підтримки дітям, які постраждали від війни, є пріоритетними завданнями. Боротьба з дезінформацією та розвиток механізмів перевірки інформації є необхідними для протидії маніпуляціям та формування об'єктивної картини подій.

Інтернет-простір суттєво вплинув на художній образ війни, зробивши його більш емоційним, динамічним та неоднозначним. Він поєднує в собі жахливі реалії війни, емоції та досвід людей, а також інструменти маніпуляції та пропаганди. Розуміння цих аспектів є важливим для критичного сприйняття інформації, формування власної думки та протидії дезінформації.

Інтернет може стати інструментом як для руйнування, так і для творення. Важливо використовувати його можливості для поширення правдивої інформації, мобілізації підтримки та збереження миру.

3.2. Створення інформаційного образу війни на основі штучного інтелекту

Штучний інтелект (ШІ) відіграє все більшу роль у сучасному суспільстві, надаючи нові можливості для збору, аналізу та візуалізації інформації. Однією з

важливих сфер застосування ШІ є створення інформаційного образу війни, що дозволяє отримати глибше розуміння конфліктів та їхніх наслідків. Це дослідження розглядає алгоритм створення такого образу за допомогою ШІ, який включає збір даних, їхню обробку, аналіз та візуалізацію.

Проведення експерименту з використанням чату GPT-4 дозволяє отримати відповіді на запитання про кожен етап створення інформаційного образу війни, щоб зрозуміти, як сучасні технології можуть бути використані для аналізу військових конфліктів. Такий підхід забезпечує не лише теоретичне ознайомлення з процесом, але й надає практичні рекомендації та приклади.

У цьому розділі послідовно розглядаються всі етапи створення інформаційного образу війни завдяки ШІ, формуються питання та надаються детальні відповіді чатом, що допомагають глибше зрозуміти процес і можливості ШІ в цій сфері.

Запитання: «Що таке інформаційний образ війни на основі штучного інтелекту?»

Відповідь: «Інформаційний образ війни на основі штучного інтелекту (ШІ) є інтегрованою системою, що використовує можливості ШІ для збору, обробки, аналізу та візуалізації даних, пов'язаних з військовими конфліктами. Така система створює комплексне уявлення про події, що дозволяє отримати глибше розуміння конфлікту, його динаміки та наслідків.»

Запитання: «Які основні етапи створення інформаційного образу війни?»

Відповідь: Основні етапи створення інформаційного образу війни включають:

- Збір даних.
- Попередню обробку даних.
- Аналіз даних.
- Візуалізацію даних.
- Інтерпретацію результатів.
- Використання результатів.

Запитання: «Як здійснюється збір даних для створення інформаційного образу війни?»

Відповідь: Збір даних включає:

- Новини та медіа: Збір статей, репортажів, відео та фотографій.
- Соціальні мережі: Аналіз постів, твітів, відео з місця подій.
- Офіційні звіти: Використання звітів урядових та міжнародних організацій, НУО.
- Супутникові знімки: Отримання візуальних даних про місця подій.
- Аналітичні дані: Використання звітів та досліджень аналітичних центрів.

Запитання: «Що включає попередня обробка даних?»

Відповідь: Попередня обробка даних включає:

- Фільтрацію: Видалення нерелевантних або недостовірних даних.
- Класифікацію: Розподіл даних за категоріями (наприклад, тип події, місце, дата).
- Анонімізацію: Захист персональних даних.

Запитання: Які методи використовуються для аналізу даних?

Відповідь: Для аналізу даних використовуються наступні методи:

- Обробка природної мови (NLP): Аналіз текстів для виявлення ключових слів, тем, тональності та тенденцій.
- Комп'ютерний зір: Аналіз зображень та відео для розпізнавання об'єктів, людей та подій.
- Машинне навчання: Моделювання та прогнозування подій на основі наявних даних.

Запитання: Як здійснюється візуалізація даних?

Відповідь: Візуалізація даних включає:

- Картографію: Відображення даних на картах (наприклад, місця боїв, пересування військ).

- Графіки та діаграми: Візуалізація статистичних даних (кількість жертв, зруйновані об'єкти тощо).
- Інтерактивні панелі: Динамічні візуалізації, що дозволяють користувачам взаємодіяти з даними (фільтри, масштабування, деталізація).

Запитання: Як здійснюється інтерпретація результатів?

Відповідь: Інтерпретація результатів включає:

- Аналітичні звіти: Опис основних висновків та тенденцій.
- Інтерактивні презентації: Веб-інтерфейси, що дозволяють користувачам самостійно досліджувати дані.
- Мультимедійні матеріали: Відео, подкасти, інтерактивні історії.

Запитання: Як можна використовувати результати створеного інформаційного образу війни?

Відповідь: Результати можуть бути використані для:

- Наукових досліджень: Поглиблений аналіз конфлікту.
- Медіа та журналістики: Інформування громадськості про події.
- Політики та прийняття рішень: Підтримка ухвалення рішень урядами та міжнародними організаціями.
- Гуманітарної допомоги: Планування та координація гуманітарних операцій.
- Технічне впровадження змін в документаційному образі війни через інформаційні технології

Через аналіз відповідей ШІ формується короткий алгоритм створення інформаційного образу війни на основі штучного інтелекту (ШІ):

1. Збір статей, відео, фотографій, постів у соціальних мережах, супутникових знімків та офіційних звітів.
2. Фільтрація, класифікація та анонімізація зібраних даних.
3. Використання обробки природної мови (NLP), комп'ютерного зору та машинного навчання для аналізу текстів, зображень та відео.

4. Створення карт, графіків, діаграм та інтерактивних панелей для представлення аналізованих даних.

5. Підготовка аналітичних звітів, інтерактивних презентацій та мультимедійних матеріалів для інформування громадськості, підтримки наукових досліджень, прийняття рішень та планування гуманітарних операцій.

Запитання: «Яке технічне впровадження змін в інформаційному образі через інформаційні технології та ШІ ти можеш виконати?»

Відповідь:

Технічне впровадження змін в інформаційному образі війни на основі штучного інтелекту передбачає використання низки сучасних технологій для ефективного збору, обробки, зберігання та поширення військової інформації. Нижче наведено ключові технічні рішення, які можуть бути застосовані в цьому контексті:

1. Електронні архіви та системи управління даними:

Використання сучасних систем для зберігання та управління великими обсягами військової документації. Це дозволяє ефективно організовувати та швидко знаходити необхідну інформацію, що є критично важливим для аналізу даних про конфлікт.

2. Штучний інтелект для аналізу документів:

Застосування ШІ для автоматизації процесів аналізу великих обсягів документації. Це включає алгоритми обробки природної мови (NLP) для аналізу текстів, виявлення ключових слів, тем, тональності та тенденцій, а також комп'ютерний зір для аналізу зображень та відео, що допомагає розпізнавати об'єкти, людей та події.

3. Використання віртуальної реальності та інших інтерактивних технологій:

Впровадження новітніх технологій для створення інтерактивних інформаційних продуктів, таких як віртуальні тури бойових дій, 3D-моделі військових операцій та інші засоби, що дозволяють краще зрозуміти воєнні події та стратегії.

4. Інформаційна безпека та протидія дезінформації:

Розробка та впровадження заходів для захисту військової інформації від дезінформації та фейкових новин. Це включає використання алгоритмів ШІ для виявлення та нейтралізації дезінформації, що забезпечує точність та надійність даних.

Ці технічні рішення дозволяють значно покращити якість та ефективність роботи військових, забезпечити надійний захист інформації та створити комплексний інформаційний образ війни на основі штучного інтелекту. Використання сучасних інформаційних технологій дозволяє здійснювати комплексний збір, обробку, аналіз та візуалізацію даних, що сприяє глибшому розумінню конфліктів та їхніх наслідків.

ВИСНОВКИ

Бакалаврська робота присвячена дослідженню створення інформаційного образу війни за допомогою сучасних інформаційних технологій. У ході дослідження були розглянуті різні аспекти історичного контексту війни, еволюції військових технологій в рамках інформаційної культури та технологічних інновацій на сприйняття війни у суспільстві.

Проведений аналіз показав, що образ війни в українській культурі тісно пов'язаний з історичними подіями, які формували національну ідентичність. Від киммерійців і скіфів до сучасності, український народ завжди боровся за свою свободу та незалежність. Козацька доба, сучасні події та література героїзують образ воїна як основного дійового персонажа процесу боротьби за волю, воєнних сутичок, що відрізняє український підхід від світового, де війна часто зображується через призму глобальних конфліктів і їхніх політичних наслідків.

Еволюція військових технологій від давнини до сучасності показує неухильний зв'язок між науковим прогресом і військовою стратегією. Сучасні технологічні інновації, такі як дрони, штучний інтелект (ШІ) та кіберзброя, кардинально змінюють методи ведення бойових дій, роблячи війну більш технологічною і менш персональною. Інформаційна революція впливає не лише на методи ведення війни, але й на сприйняття військових конфліктів, створюючи нові виклики і ризики, пов'язані з маніпуляціями та інформаційним шумом.

Використання інтернету та соціальних мереж для створення художнього образу війни значно змінило способи комунікації та впливу на громадську думку. Соціальні мережі та сторитейлінг стали важливими інструментами для поширення емоційних та реалістичних образів війни. Було здійснено експеримент з чатом GPT-4, йому було поставлено дев'ять питань щодо формування інформаційного образу війни в його баченні. На основі його відповідей було сформовано алгоритм із 5 послідовних етапів комплектації новітнього образу війни. Алгоритм може бути використаний для збору, обробки, аналізу та візуалізації даних, що допомагає створювати точні та комплексні

інформаційні типи військових конфліктів, що сприятиме кращому розумінню ситуації та підтримці прийняття обґрунтованих рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Корж І. Ф. Парламентський контроль у сферах духовності і культури: безпековий аспект. Інформація і право. 2021. № 3(38). С. 9-20. URL: <https://orcid.org/0000-0003-0446-5975>.
2. Культура — що це таке, суть, визначення, види, структура, ознаки та приклади [Електронний ресурс]. URL: <http://surl.li/uczpe>. (дата звернення 01.04.2024)
3. Сидлецька І. В. Джерела формування української культури. Історія української культури [Електронний ресурс]. Вінницький національний технічний університет. URL: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/icgn/15sidlecka_Istoriya_ukrayinskoyi_kulturi/p2.html. (дата звернення 01.04.2024)
4. Толочко П.П. Етнічна історія давньої України: колективна монографія. К., 2000. 280 с., 101 іл.
5. Історія української культури: Курс лекцій / за заг. ред. д-ра іст. наук С.О. Костилюєвої. К.: ІВЦ "Видавництво "Політехніка", 2010. 334 с. URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/74b9dec1-bec4-4d52-bee3-672dd463da95>.
6. 6 клас. Історія. Урок 8 [Електронний ресурс]. ЛМШ, 2020. Режим доступу: <https://lms.e-school.net.ua/asset-v1>. (дата звернення 03.04.2024)
7. Геродот. Історії в дев'яти книгах / Переклад, передмова та примітки А. О. Білецького. Київ: Наукова думка, 1993.
8. Плохій С. Брама Європи / пер. з англ. Романа Клочка. Харків: Книжковий Клуб "Клуб Сімейного Дозвілля", 2016. 496 с. URL: https://shron3.chtyvo.org.ua/Plokhii_Serhii/Brama_Yevropy_Istoriia_Ukrainy_vid_s_kifskykh_voien_do_nezalezhnosti.pdf
9. Слово про Ігорів похід. Література часів Київської Русі [Електронний ресурс]. URL:

<https://www.ukrlib.com.ua/narod/printout.php?id=7&bookid=4> (дата звернення: 06.05.2024).

10. Гайдай О. І. Історія українського козацтва: Нариси у двох томах. Том 1 / О. І. Гайдай Київ: Видавничий дім «Київська-Могилянська академія», 2007. 752 с. - С. 473.

11. Гольод М. Як муміфікована рука Івана Сірка запорожців в бою виручала [Електронний ресурс] // Lenta.ua. 2020. URL: <https://lenta.ua/yak-mumifikovana-ruka-ivana-sirka-zaporozhtsiv-v-boyu-viruchala-51609>. (дата звернення 25.04.2024)

12. Шевченко Т. Зібрання творів: У 6 т. К., вид-во «Наукова думка», 2003. Т. 1: Поезія 1837-1847. С. 343-347; С. 734-736. URL: <http://litopys.org.ua/shevchenko/shev139.htm>.

13. Троцький М. Шевченко й війна // Вісник Союзу визволення України. 1917. URL: <https://zbruc.eu/node/63391>

14. Які нові зброї вперше випробували на полях Першої світової" [Електронний ресурс] // BBC Україна. 2014. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/science/2014/07/140729_ww1_new_weapons_ug. (дата звернення 26.04.2024)

15. Пивоваров С., Спірін Є. Перша світова війна в карикатурах: гумористичні карти, дика та вічно п'яна Росія, країни-звірі та божевільний кайзер. 2022. URL: <https://babel.ua/texts/81342-persha-svitova-viyna-v-karikaturah-gumoristichni-karti-dika-ta-vichno-p-yana-rosiya-krajini-zviri-ta-bozhevilniy-kayzer-istoriya-u-20-ilyustracyah-memah>.

16. Борсуковська. А. В. Образ «технологічної війни» в контексті історичних аналогій. Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса. 2023. Т. 2, № 15.

17. Культура України під час Другої світової війни" [Електронний ресурс] // Освіта.ua. 2010. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/culture/10304/>. (дата звернення 27.04.2024)

18. Реквієм за Героями Небесної Сотні: історію пісні «Пливе кача» розповіли у Музеї Майдану [Електронний ресурс] // Музей Майдану. 2024. URL: <https://www.maidanmuseum.org/uk/node/2771#>. (дата звернення 01.05.2024)

19. Що почитати про повномасштабну війну Росії проти України [Електронний ресурс] // Проект Ukraïner. 2023. URL: <https://www.ukraïner.net/knyhy-pro-viynu/>. (дата звернення 01.05.2024)

20. Сторінка Олександра Михеда (Facebook) <https://www.facebook.com/oleksandr.mykhed/posts/pfbid02giRQV2upEJZNfSgSq1Ec6byNZxE9TcQnUtecFLsvHSiYZAcLPhtkHuqAkkKWWjtdl>

21. Подчашинський О. 10 фактів про фільм «Кіборги» [Електронний ресурс] // Open.ua. 2017. URL: <http://open.ua/kino/article/10-faktiv-pro-film-Kiborgi/>. (дата звернення 20.04.2024)

22. Вишневська І., Голубовська А. Хто та як формував образ України на перших шпальтах світових видань [Електронний ресурс] // Detector Media. 2024. URL: <https://ms.detector.media/presa-u-sviti/post/33993/2024-01-17-khto-ta-yak-formuvav-obraz-ukrainy-na-pershykh-shpaltakh-svitovykh-vydan/>. (дата звернення 01.05.2024)

23. Сайт міжнародної розвідувальної спільноти InformNapalm - українська мовна версія 2024. URL: <https://informnapalm.org/ua/about-us/>

24. Про «Повернись живим». 2024. URL: <https://savelife.in.ua/about-foundation/>

25. Світлана Варук Кращі книги про Другу світову війну. 2019. URL: <https://book24.ua/ua/blog/luchshie-knigi-o-vtoroy-mirovoy-voyne/>

26. Використання забороненої зброї, боєприпасів, техніки чи методів ведення війни // Just talk. 2022. URL: <https://justtalk.com.ua/post/metodi-vedennya-vijni>

27. Мосіонжик Л.А. Людина перед культурою: Курс лекцій. Вища Антропологічна Школа: Вища Антропологічна Школа, 2004. С. 402

28. Крамар І.П. Еволюція військової стратегії та технологій в стародавньому світі. Київ: Військова література, 2003. 320 с., с. 112.

29. Даниленко Л.М. Середньовічна військова історія та технології. Львів: Історична фундація, 2010. 284 с., с. 157.
30. Шепітько В.О. Ренесансні війни: Технології та стратегії. Харків: Фоліо, 2015. 250 с., с. 204.
31. Горбач О.В. Від пари до пороху: Індустріалізація військових конфліктів. Дніпро: АртПрес, 2018. 300 с., с. 89.
32. Соколов М.І. Сучасні військові технології: Дрони та кібербезпека. Одеса: Наукова думка. 2020. 220 с., с. 130.
33. Касімов А.. Стратегічне значення кібервійн в сучасних конфліктах. Київ: Український військовий портал. 2021. с. 78.
34. Власенко О. Супутникове спостереження: цивільні і військові аспекти. Дніпро: Нова книга. 2019. с. 102
35. Тофлер Е. Шоу майбутнього URL: <http://library.khpg.org/index.php?id=1303388140>].
36. Статистика закупівель БПЛА місцевою владою в Україні за два роки. MonitoringUA, 2024. URL: <https://gromo.org.ua/2024/04/11/statistics-of-drone-purchases-for-2-years/>.
37. Штучний інтелект в Україні: досвід використання, перспективи, тренди в медіа. Дослідження компанії Looqme, 2024. URL: <https://cpc.com.ua/articles/shtuchniy-intelekt-v-ukraini-dosvid-vikoristannya-perspektivi-trendi-v-media>.
38. Назарій Присяжнюк. Які країни проводять найбільше політизованих кібератак у світі: Україна увійшла до п'ятірки. 2024. URL: <https://tech.liga.net/ua/other/article/yaki-krainy-provodiya-naibilshe-polityzovanykh-kiberatak-u-sviti-ukraina-uviishla-do-piatirky>
39. Найпопулярніші соціальні мережі в усьому світі станом на квітень 2024 року за кількістю активних користувачів щомісяця Стейлі Джо Діксон. 2024. URL: <https://www.statista.com/statistics/272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users/>

40. Частка дорослих, які більшу частину часу довіряють ЗМІ в окремих країнах світу станом на лютий 2023 року. 2023.

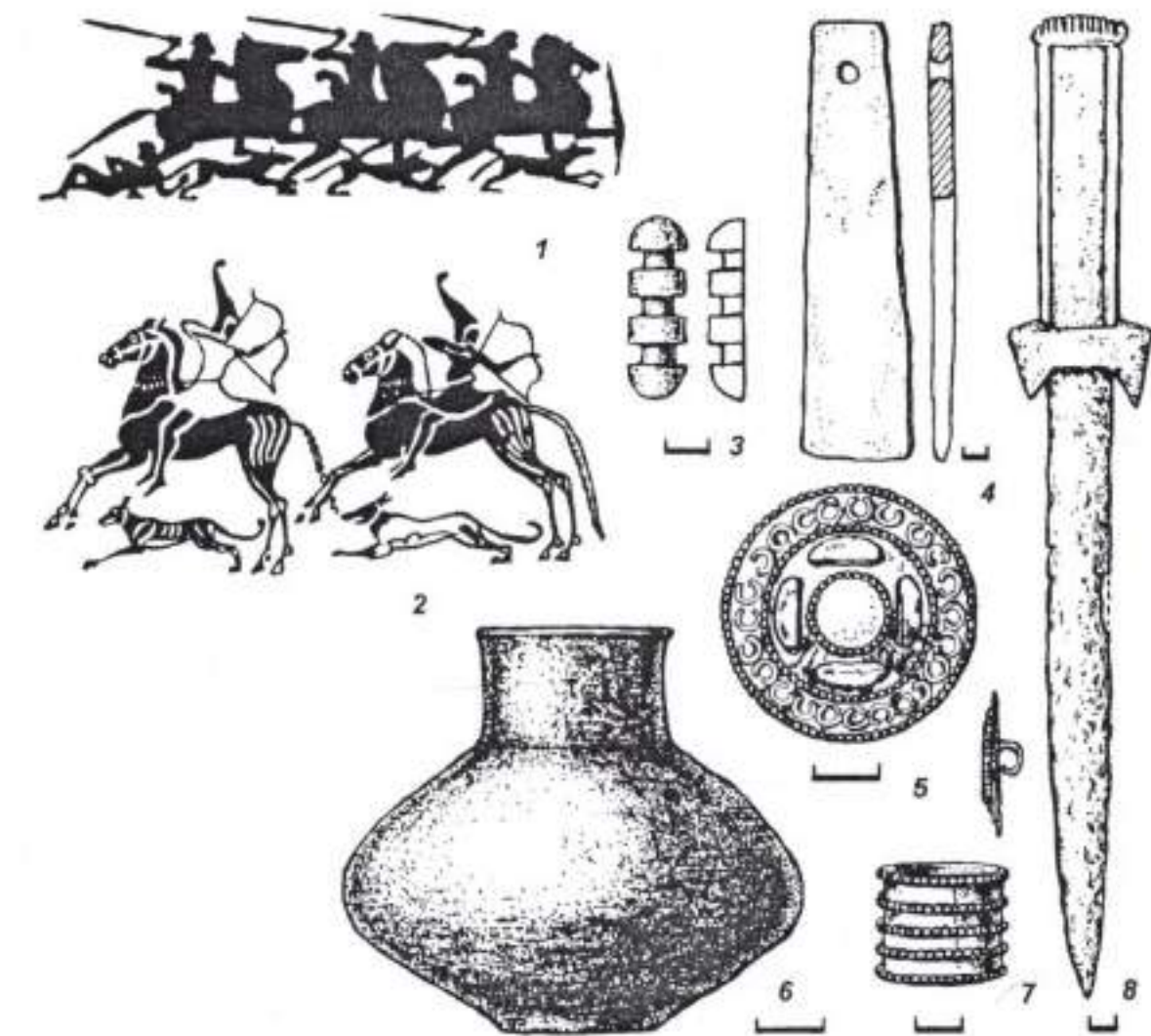
URL: <https://www.statista.com/statistics/308468/importance-brand-journalist-creating-trust-news/>

41. Марта Гичко. В РФ видали, що Україна застосувала «бойову сарану». УНІАН. 2023. URL: <https://www.unian.ua/russianworld/v-rf-vidali-shcho-ukrajina-zastosuvala-boyovu-saranu-12279192.html>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Зображення кіммерійців та їх побут.

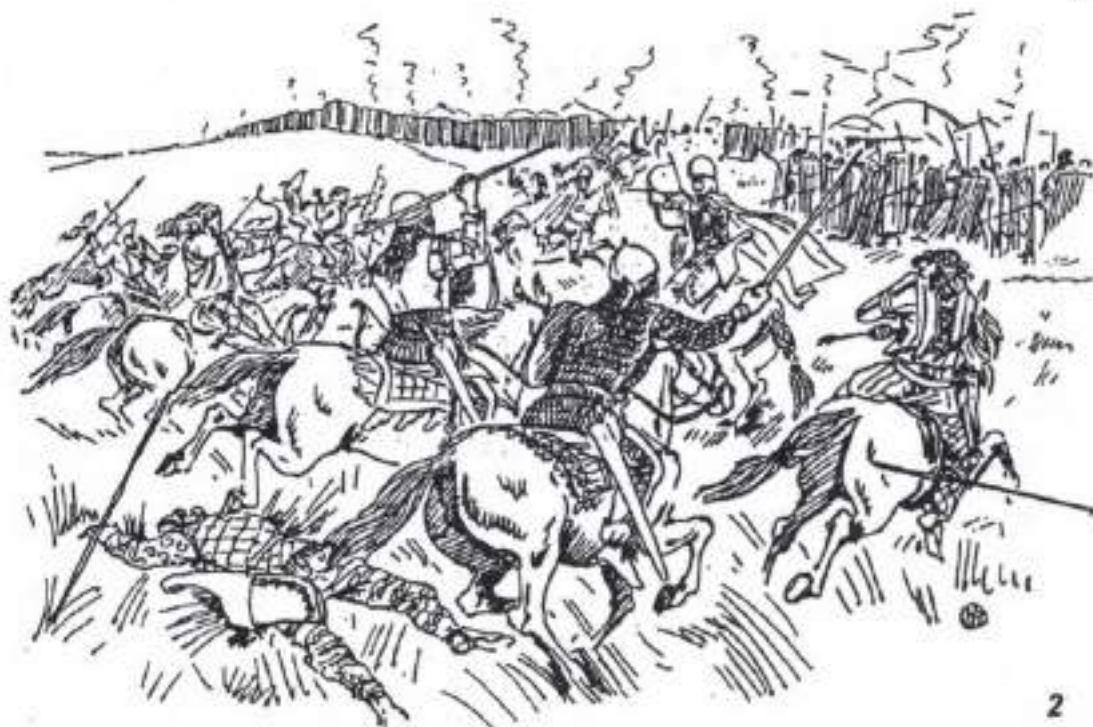
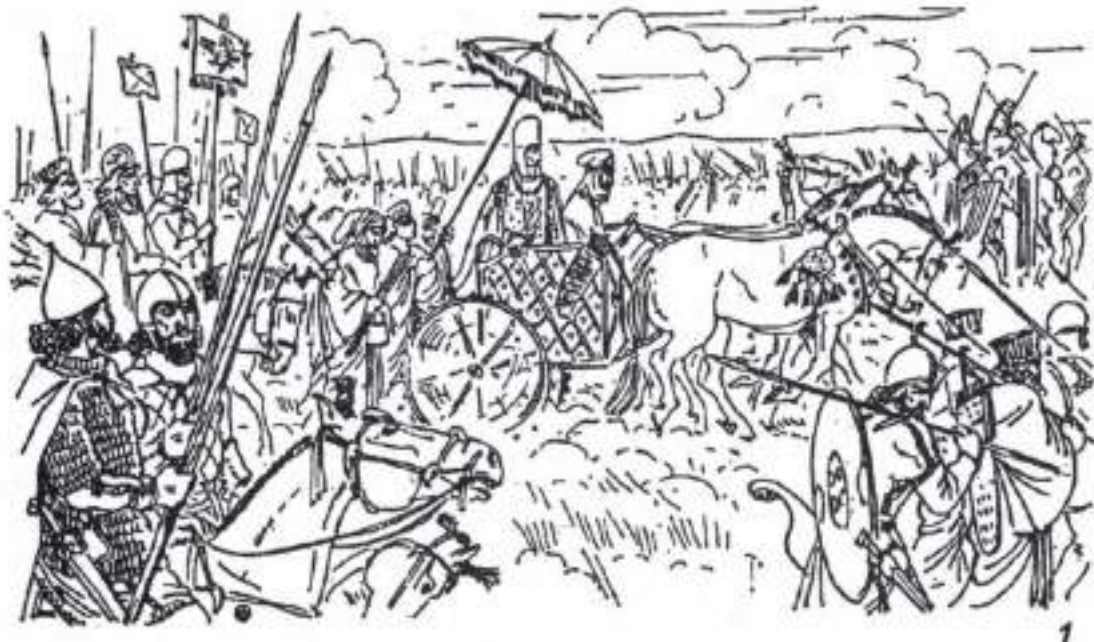
Додаток Б

Речі скіфського типу із Закавказзя

Додаток В

Скіфо - перська війна. Військо Дарія I на марші (1), атака скіфської кінноти на персів (2) . Реконструкція М. Горелика.

Додаток Г
Фортифікаційні споруди слов'ян

Додаток Г
Козак на коні

Додаток Д
Тарас Шевченко

Додаток Е

Німецький солдат збирається розстріляти єврея у Вінниці, 1941 рік. Жертва сидить на краю розкопу з безліччю трупів всередині. Це зображення має назву «Останній єврей у Вінниці». Текст написаний на звороті фотографії, знайденої у фотоальбомі німецького солдата.

Додаток Є

Фото з просторів інтернету

Додаток Ж

Кадри з фільму «Апокаліпсис сьогодні» режисера Френсіса Форда Копполи

